

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

ŪDENSAPGĀDES INVESTĪCIJU PLĀNS 2021. – 2027. GADAM

GALA ZIŅOJUMS

SIA "ISMADE"
01.06.2020.

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS.....	3
1. RĪCĪBU NOVĒRTĒJUMS TIESĪBU AKTOS NOTEIKTO MĒRĶU SASNIEGŠANAI	4
1.1. Normatīvo aktu analīze, to regulējums un prasības ūdensapgādes jomā	4
1.2. Dzeramā ūdens kvalitātes un ūdensapgādes sistēmu raksturojums	13
1.3. Cēloņi un risinājumi biežāk konstatētām neatbilstībām ūdensapgādes jomā	13
1.4. Vispārīgs novērtējums par veiktajiem ieguldījumiem ūdensapgādes jomā .	21
1.5. Centralizēto ūdensapgādes sistēmu atbilstība normatīvo aktu prasībām....	22
2. ŪDENSAPGĀDES PAKALPOJUMU JOMAS INVESTĪCIJU NOVĒRTĒJUMS ATBILSTOŠI ANKETĒŠANAS DATIEM	26
2.1. Investīciju virzieni kvalitatīvai ūdensapgādes pakalpojumu nodrošināšanai	26
2.2. Teritoriju novērtēšanas gaita un metodika	27
2.3. Ekonomiski pamatoto ieguldījumu novērtējums CŪS attīstībai	31
2.4. Teritorijas, kurās investīcijas esošajā ūdensapgādes pakalpojumu zonas ietvaros nav nepieciešamas.....	32
2.5. Teritorijas, kurās ir nepieciešamas investīcijas ūdensapgādes tīklu izbūvei esošajā pakalpojumu sniegšanas zonā	34
2.6. Teritorijas, kurās ir nepieciešamas investīcijas ūdensapgādes tīklu izbūvei ārpus esošās pakalpojumu sniegšanas zonas	39
2.7. Teritorijas, kurās ir nepieciešamas investīcijas dzeramā ūdens ieguves, sagatavošanas un padeves iekārtās, t.sk. šo iekārtu rekonstrukcijā.....	41
2.8. Teritorijas, kurās ir nepieciešamas investīcijas ūdensapgādes sistēmas tīklu rekonstrukcijai.....	45
2.9. Teritorijas, kurās nepieciešamas investīcijas ūdensapgādes jomas energoefektivātes uzlabošanai un klimata ietekmju mazināšanai, ieviešot AER tehnoloģijas.....	47
2.10. Investīcijas CŪS sistēmās, kurās noteiktas īpašās dzeramā ūdens kvalitātes prasības.....	51
3. NODAĻA: INVESTĪCIJU IEGULDĪJUMU NOVĒRTĒŠANA UN PRIORITIZĀCIJA.....	52
3.1. Iespējamie ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju finanšu avoti ...	53
3.2. Investīciju ieguldījumu prioritizācija	55

PIELIKUMI:

1. Esošās CŪS pakalpojumu zonas raksturojums
2. Investīciju ieguldījumu CŪS jomā

SAĪSINĀJUMI

2.PSS – 2.pacēluma sūkņu stacija

AER – atjaunojamie energoresursi

Direktīva Nr. 98/83/EC – Eiropas padomes direktīva (1998.gada 3.novembris) par dzeramā ūdens kvalitāti

Direktīvā Nr. 91/271/EEK – Eiropas Padomes direktīva (1991.gada 21.maijs) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu

CE - cilvēku ekvivalents

CKS – centralizētās kanalizācijas sistēma

CŪS – centralizētā ūdensapgādes sistēma

Izpildītājs – SIA “ISMADE”

KT – kanalizācijas tīkli

MK – Ministru kabinets

NAI – notekūdeņu attīrīšanas iekārtas

N/A – nav attiecināms

n/d – nav datu

Pasūtītājs – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

Regulators – sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija

SPRK – Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija

TEP – tehniski ekonomiskais pamatojums

ŪSS – ūdens sagatavošanas stacija

ŪT – Ūdensapgādes tīkli

VARAM – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

IEVADS

Ūdensapgādes attīstības investīciju plāns 2021. – 2027.gadam ir sagatavots saskaņā Līguma Nr. IL/19/2020 “Papildu datu par ūdensapgādes jomā vajadzīgajām investīcijām analīzi notekūdeņu apsaimniekošanas un ūdensapgādes attīstības investīciju plāna sadaļu izstrādei” darba uzdevuma prasībām, kas 2020.gada 5.martā ir noslēgts starp Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju (Pasūtītājs) un SIA ISMADE (Izpildītājs).

Līguma izpildes mērķis ir esošās ūdens apgādes pakalpojuma infrastruktūras uzlabošanai un atjaunošanai nepieciešamo tehniski pamatoto investīciju indikatīvs aprēķins valstī kopumā un katrai aglomerācijai, kā arī vietām, kam Veselības inspekcija (VI) ir noteikusi pazeminātas nekaitīguma vai kvalitātes prasības (īpašas normas) dzeramajam ūdenim. Novērtējums jāveic, pamatojoties uz infrastruktūras vecumu un nolietojuma plāniem, papildu vajadzībām, kas izriet no Direktīvas Nr. 98/83/EC, tās pārstrādātās redakcijas un nacionālo normatīvo aktu prasībām, norādot arī potenciālos publiskā finansējuma avotus.

Lai sasniegtu izvirzītos mērķus, Izpildītājs ir sagatavojis visaptverošu situācijas analīzi ūdensapgādes jomā Latvijā, apsekojot 74 aglomerācijas ar CE>2000. Tikšanos laikā ar ūdenssaimniecības uzņēmumu pārstāvjiem ir aizpildītas uzņēmumu darbību raksturojošas anketas. Anketas ietver tādu datu apkopojumu, lai būtu iespējams veikt novērtējumu gan par veicamajiem darbiem centralizētās ūdensapgādes sistēmu paplašināšanā un rekonstrukcijā, gan dzeramā ūdens sagatavošanas staciju darbības un drošas pakalpojuma piegādes nodrošināšanā. Plāna ietvaros ir analizēti aktuālie investīciju ieguldījumu virzieni.

Ņemot vērā, ka darba uzdevuma ietvaros tika apsekoti 74 aglomerāciju pārstāvji un katram no tiem ir atšķirīgs viedoklis par Izpildītāja darba nozīmīgumu, atšķirīga ir anketās ietvertā informācija un tās detalizācija.

Dzeramā ūdens apgādes un nodrošināšanas investīciju plāns ir sagatavots uz 55 lapām un papildināts ar 2.pielikumiem.

1. RĪCĪBU NOVĒRTĒJUMS TIESĪBU AKTOS NOTEIKTO MĒRĶU SASNIEGŠANAI

1.1. Normatīvo aktu analīze, to regulējums un prasības ūdensapgādes jomā

Latvijai, iestājoties Eiropas Savienībā 2004.gadā, tika pārņemtas arī ūdensapgādes nodrošināšanas un kvalitātes prasības, kuras ir noteiktas Direktīvā Nr. 98/83/EK (1998.gada 3.novembris) par dzeramā ūdens kvalitāti. Jaunākās prasības, kuras tika ņemtas vērā Pētījuma gaitā ir noteiktas Dzeramā ūdens Direktīvas pārstrādātajā redakcijā COM/2017/0753 (par kuru ir panākta ES dalībvalstu saturiskā vienošanās). Arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2006/118/EK (2006.gada 12.decembris) par gruntsūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu un pasliktināšanos ir nozīmīga ūdens apsaimniekošanas jomā. Direktīvu prasības ir pārņemtas nacionālajā likumdošanā - Ūdens apsaimniekošanas likumā un no tā izrietošos normatīvos aktos. Nozīmīgi direktīvu prasību izpildē ir arī saistītie likumi, kā Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums, Energoefektivitātes likums, Konkurences likums, likums "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem". Šajā nodaļā ir veikta ar ūdensapgādes pakalpojumu sniegšanu saistītu normatīvo aktu mērķu un regulējuma analīze.

Būtiskākie grozījumi Dzeramā ūdens Direktīvā COM/2017/0753:

Līdz šim Direktīvā 98/83/EK ir definēti būtiski dzeramā ūdens kvalitātes standarti. Tajā ir noteikts pienākums dalībvalstīm regulāri veikt dzeramā ūdens kvalitātes monitoringu, ņemot paraugus laboratoriskai izmeklēšanai, un veikt dzeramā ūdens kontroli un uzraudzību.

Savukārt Dzeramā ūdens Direktīvas pārstrādātajā redakcijā COM/2017/0753 ir sniegti priekšlikumi, kas paredz jaunus parametrus, jaunas rīcības un procesus, lai nodrošinātu dzeramā ūdens nekaitīgumu un kvalitāti, patērētāju piekļuvi dzeramajam ūdenim, kā arī patērētāju informēšanu par ūdens kvalitāti. Šīs būs jaunas papildu prasības pašlaik Direktīvā 98/83/EK noteiktajām:

- 1) uzdevumu valstīm nodrošināt dzeramā ūdens pieejamību;
- 2) noteiktas prasības materiāliem kontaktā ar dzeramo ūdeni;
- 3) noteikti jauni, kā arī stingrāki kvalitātes un nekaitīguma rādītāji;
- 4) visaptverošas riska novērtēšanas pieejas ieviešana no ūdens ieguves vietas līdz patērētājam, lai noteiktu un novērstu iespējamus riskus tām ūdens ieguves vietām, kuras jau tiek izmantotas ūdensapgādei;
- 5) sabiedrības informēšana, nodrošinot, ka dzeramā ūdens kvalitāte un ūdensapgāde patērētājiem kļūtu vēl pārredzamāka, un palīdzot samazināt plastmasas pudeļu lietošanu, jo cilvēki vairāk uzticētos ūdensvada ūdens kvalitātei;
- 6) ūdens zudumu uzraudzība.

Pārstrādātā redakcija paredz transponēt prasības ES dalībvalstu nacionālajā likumdošanā divu gadu laikā.

Ūdensapgādes nodrošināšanas un kvalitātes prasību regulējums pamatā ir ietverts Pārtikas aprites uzraudzības likumā, likumā "Par piesārņojumu" un Aizsargjoslu likumā. Savukārt saistīti ar prasībām, kas jāievēro nozarē, ir Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums, likums "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" un Ūdens apsaimniekošanas likums. Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums, kurš ietver regulējumu gan ūdensapgādes, gan notekūdeņu apsaimniekošanas jomā, nosaka ūdenssaimniecības pakalpojumu regulēšanas vispārīgo kārtību, valsts un pašvaldību kompetenci ūdenssaimniecības pakalpojumu regulēšanā, kā arī ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēja un lietotāja pienākumus un tiesības, pakalpojumu uzskaites kārtību un norēķinu kārtību par saņemtajiem pakalpojumiem.

Saskaņā ar likumu „Par pašvaldībām” pašvaldībai ir pienākums organizēt ūdensapgādes pakalpojumus. Dzeramā ūdens piegādātājs ir atbildīgs par patērētājam piegādātā ūdens kvalitāti un atbildīgs arī par pasākumiem dzeramā ūdens kvalitātes nodrošināšanai. Pašvaldības dome nosaka pašvaldības iestādi, kas sniedz sabiedriskos ūdenssaimniecības pakalpojumus konkrētājā teritorijā, vai arī pilnvaro komersantu sniegt sabiedriskos ūdenssaimniecības pakalpojumus, noslēdzot ar to līgumu par sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanu.

1.1.tabula

Ūdensapgādes nozares tiesiskais regulējums

Ūdensapgādes nozari reglamentē sekojoši normatīvie akti:	Citi saistītie normatīvie akti:
• Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums; • Ūdens apsaimniekošanas likums; • Pārtikas aprites uzraudzības likums; • Ministru kabineta 2017.gada 14.novembra noteikumi Nr.671 "Dzeramā ūdens obligātās nekaitīguma un kvalitātes prasības, monitoringa un kontroles kārtība"; • Aizsargjoslu likums; • Ministru kabineta 2004.gada 20.janvāra noteikumi Nr.43 "Aizsargjoslu ap ūdens ņemšanas vietām noteikšanas metodika"; • Likums "Par zemes dzīlēm"; • Ministru kabineta 2011. gada 6.septembra noteikumi Nr.696 "Zemes dzīļu izmantošanas licenču un bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļauju izsniegšanas kārtība, kā arī publiskas personas zemes izmantošanas kārtība zemes dzīļu izmantošanai"; • Likums "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem";	• Būvniecības likums; • Dabas resursa nodokļa likums; • Likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu"; • Likums "Par pašvaldībām"; • Likums "Par piesārņojumu"; • Vides aizsardzības likums; • Konkurences likums; • Energoefektivitātes likums; • Ministru kabineta 2002. gada 12.marta noteikumi Nr.118 "Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti"; • Ministru kabineta 2003. gada 23. decembra noteikumi Nr.736 "Noteikumi par ūdens resursu lietošanas atļauju"; • Ministru kabineta 2017. gada 23.maija noteikumi Nr. 271 "Noteikumi par vides aizsardzības oficiālās statistikas un piesārņojošās darbības pārskata veidlapām"; • Ministru kabineta 2006. gada 10.oktobra noteikumi Nr. 833 "Ekspluatācijas

• Ministru kabineta 2009. gada 27. oktobra noteikumi Nr.1227 "Noteikumi par regulējamiem sabiedrisko pakalpojumu veidiem"; • Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 2014. gada 14. janvāra padomes lēmums Nr.1/2 "Ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifa aprēķināšanas metodika"; • Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 2014. gada 23. oktobra padomes lēmums Nr.1/14 "Vispārējās atļaujas, reģistrācijas un informācijas iesniegšanas noteikumi ūdenssaimniecības nozarē"; • Ministru kabineta 2016. gada 22. marta noteikumi Nr.174 "Noteikumi par sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanu un lietošanu".	aizsargjoslu noteikšanas metodika gar ūdensvadu un kanalizācijas tīkliem"; • Ministru kabineta 2015. gada 30. jūnija noteikumi Nr. 332 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 221-15 "Ēku iekšējais ūdensvads un kanalizācija"; • Ministru kabineta 2015. gada 30. jūnija noteikumi Nr. 326 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 222-15 "Ūdensapgādes būves"".
---	--

Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums

Likumā tiek regulēti vairāki aktuāli ūdenssaimniecības nozares jautājumi ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzējiem un pašvaldībām, t.sk. nosaka MK, SPRK un pašvaldību kompetenci ūdenssaimniecības jomā, pakalpojumu sniedzēja un lietotāja tiesības un pienākumus.

Ūdenssaimniecības pakalpojumu likumā 6.panta (1) daļa nosaka, ka vietējā pašvaldība organizē ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanu savā administratīvajā teritorijā. Vietējās pašvaldības dome nosaka pašvaldības iestādi, kas pašvaldības administratīvajā teritorijā sniedz sabiedriskos ūdenssaimniecības pakalpojumus un citus noteikta veida ūdenssaimniecības pakalpojumus, vai pilnvaro komersantu sniegt sabiedriskos ūdenssaimniecības pakalpojumus, noslēdzot ar to līgumu par sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanu visā pašvaldības administratīvajā teritorijā vai tās daļā.

Likumā dots pilnvarojums vietējās pašvaldības domei izdot saistošos noteikumus iekšējās kārtības noteikšanai sekojošās sfērās:

- ❖ kārtību, kādā ūdensapgādes tīkli vai kanalizācijas tīkli un būves tiek pievienotas centralizētajai ūdensapgādes sistēmai vai centralizētajai kanalizācijas sistēmai;
- ❖ centralizētās ūdensapgādes sistēmas un centralizētās kanalizācijas sistēmas ekspluatācijas, lietošanas un aizsardzības prasības;
- ❖ sabiedriskā ūdenssaimniecības pakalpojuma līgumā ietveramos noteikumus, kā arī tā slēgšanas, grozīšanas un izbeigšanas noteikumus;
- ❖ brīvkrānu izmantošanas kārtību;
- ❖ decentralizēto kanalizācijas pakalpojumu sniegšanas un uzskaites kārtību;
- ❖ līdzfinansējumu nekustamā īpašuma pieslēgšanai centralizētajai ūdensapgādes sistēmai vai centralizētajai kanalizācijas sistēmai, nosakot līdzfinansējuma apmēru un tā saņemšanas nosacījumus;
- ❖ lietus ūdeņu apsaimniekošanu pašvaldības administratīvajā teritorijā.

Pēdējie divi saistošā noteikuma punkti pašvaldībām dod tiesības noteikt kārtību, pēc brīvprātības principa. Saskaņā ar Ūdenssaimniecības pakalpojumu likumu ir izstrādāti sekojoši Ministru kabineta noteikumi.

Ministru kabineta 2016. gada 22. marta noteikumi Nr.174 "Noteikumi par sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanu un lietošanu", kas nosaka:

- ❖ kārtību, kādā sniedz, izmanto un pārtrauc sniegt sabiedriskos ūdenssaimniecības pakalpojumus;
- ❖ kārtību, kādā nekustamo īpašumu pieslēdz centralizētajai ūdensapgādes vai centralizētajai kanalizācijas sistēmai (tai skaitā prasības attiecībā uz komercuzskaites mēraparāta mezgla atrašanās vietu un gadījumus, kad pieļaujama komercuzskaites mēraparāta mezgla izbūve ārpus piederības robežas);
- ❖ pakalpojumu sniedzēja sniegto sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu uzskaites kārtību un kārtību, kādā veicami norēķini par saņemtajiem pakalpojumiem;
- ❖ kārtību, kādā aprēķina kompensāciju par sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu lietošanas noteikumu pārkāpšanu.

Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 6.panta (3) daļa nosaka, ka, lai nodrošinātu vides aizsardzību un dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, vietējās pašvaldības dome, izvērtējusi centralizētās ūdensapgādes sistēmas un centralizētās kanalizācijas sistēmas ierīkošanas ekonomisko pamatojumu, saskaņā ar teritorijas attīstības plānošanas normatīvajiem aktiem teritorijas plānojumā nosaka:

- 1) apbūves teritorijas, kurās ierīkojamas centralizētās ūdensapgādes sistēmas un centralizētās kanalizācijas sistēmas;
- 2) apbūves noteikumus teritorijās, kurās ierīkojamas centralizētās ūdensapgādes sistēmas un centralizētās kanalizācijas sistēmas.

Minētais regulējums ir saistīts arī ar likumu "Par ietekmes uz vidi novērtējumu".

Ūdens apsaimniekošanas likums

Ūdens apsaimniekošanas likums nosaka ūdens resursu lietotāja pienākumus, to skaitā:

- 1) saņemt normatīvajos aktos paredzētās atļaujas darbībām, kas ir saistītas ar ūdens resursu lietošanu;
- 2) normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā sniegt statistikas pārskatu par ūdens resursu lietošanu atbilstoši izdotās atļaujas nosacījumiem.

Augstākminētais attiecas arī uz sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzējiem, bet likuma kopējais mērķis ir:

- 1) izveidot tādu virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzības un apsaimniekošanas sistēmu, kas:
 - ❖ veicina ilgtspējīgu un racionālu ūdens resursu lietošanu, nodrošinot to ilgtermiņa aizsardzību un iedzīvotāju pietiekamu apgādi ar labas kvalitātes virszemes un pazemes ūdeni,
 - ❖ novērš ūdens un no ūdens tieši atkarīgo sauszemes ekosistēmu un mitrāju stāvokļa pasliktināšanos, aizsargā šīs ekosistēmas un uzlabo to stāvokli,
 - ❖ uzlabo ūdens vides aizsardzību, pakāpeniski samazina arī prioritāro vielu emisiju un noplūdi, kā arī pārtrauc ūdens videi īpaši bīstamu vielu emisiju un noplūdi,

- ❖ nodrošina pazemes ūdeņu piesārņojuma pakāpenisku samazināšanu un novērš to turpmāku piesārņošanu,
- ❖ nodrošina pazemes ūdens resursu atjaunošanu,
- ❖ nodrošina zemes aizsardzību pret applūšanu vai izkalšanu,
- ❖ nodrošina Latvijas jūras ūdeņu aizsardzību,
- ❖ sekmē starptautiskajos līgumos noteikto mērķu sasniegšanu, lai pārtrauktu un novērstu jūras vides piesārņošanu, pārtrauktu vai pakāpeniski novērstu ūdens videi īpaši bīstamu vielu emisiju un noplūdi jūras vidē un sasniegtu tādu stāvokli, ka jūras vidē antropogēnās izcelsmes ķīmisko vielu koncentrācija ir tuva nullei, bet dabā sastopamo ķīmisko vielu koncentrācija — tuva dabā pastāvošajam fona līmenim;

2) izveidot plūdu riska novērtēšanas un pārvaldības sistēmu, lai mazinātu ar plūdiem saistītu nelabvēlīgu ietekmi uz cilvēku veselību, vidi, kultūras mantojumu un saimniecisko darbību.

Ministru kabineta 2003. gada 23. decembra noteikumi Nr.736 “Noteikumi par ūdens resursu lietošanas atļauju”

Noteikumi nosaka ūdens resursu lietošanas nosacījumus, ūdens resursu lietošanas atļaujas pieteikšanas un izsniegšanas kārtību un termiņus, atļaujā noteikto prasību kontroles un monitoringa nosacījumus, iesnieguma ūdens resursu lietošanas atļaujas saņemšanai un atļaujas veidlapu paraugus, kritērijus, kurus ievērojot atļauja nav nepieciešama.

Pārtikas aprites uzraudzības likums

Šā likuma mērķis ir nodrošināt kvalitatīvas un cilvēka veselībai, dzīvībai un videi nekaitīgas pārtikas apriti, novēršot risku, veicinot tirdzniecību un aizsargājot patērētāju intereses. Saskaņā ar šo likumu ir noteiktas arī dzeramā ūdens obligātās nekaitīguma prasības, kontroles un monitoringa kārtība.

Ministru kabineta 2017. gada 14.novembra noteikumi Nr.671 “Dzeramā ūdens obligātās nekaitīguma un kvalitātes prasības, monitoringa un kontroles kārtība”

Noteikumi nosaka obligātās nekaitīguma un kvalitātes prasības dzeramajam ūdenim, kārtību, kādā novērtējama dzeramā ūdens atbilstība šo noteikumu prasībām, kā arī dzeramā ūdens monitoringa un kontroles kārtību. Noteikumi attiecas gan uz virszemes, gan uz pazemes ūdeni, kas neapstrādātā veidā vai pēc speciālas sagatavošanas paredzēts patēriņam cilvēku uzturā. Ja dzeramais ūdens attiecīgajā ģeogrāfiskajā teritorijā neatbilst šo noteikumu prasībām, bet nerada draudus patērētāju veselībai, var noteikt ūdenim arī pazeminātas nekaitīguma vai kvalitātes prasības, nosakot īpašas normas uz laiku, kas nav ilgāks par trim gadiem. Īpašo normu piemērošanu var pagarināt, ilgākais uz diviem trīs gadu periodiem.

Aizsargjoslu likums

Šā likuma mērķis ir noteikt aizsargjoslas gar dažādiem stratēģiski svarīgiem objektiem. Attiecībā uz ūdesapgādes jomu - virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas nosaka ūdenstilpēm, ūdenstecēm un mākslīgiem ūdensobjektiem, lai samazinātu piesārņojuma negatīvo ietekmi uz ūdens ekosistēmām, novērstu erozijas procesu attīstību, ierobežotu saimniecisko darbību applūstošajās teritorijās, kā arī saglabātu apvidum raksturīgo ainavu. Pazemes

ūdensobjektiem, ja tiek iegūts dzeramais ūdens – tiek noteikta stingra režīma aizsargjosla, kas nozīmē, ka tajā ir aizliegta jebkāda saimnieciskā darbība.

Ministru kabineta 2004. gada 20.janvāra noteikumi Nr.43 “Aizsargjoslu ap ūdens ņemšanas vietām noteikšanas metodika”

Noteikumi nosaka aizsargjoslu noteikšanu ap ūdens ņemšanas vietām metodiku. Aizsargjoslas ap ūdens ņemšanas vietām nosaka ap virszemes ūdens ņemšanas vietām ūdenstecēs (piemēram, upēs, kanālos) un ūdenstilpēs (piemēram, ezeros, ūdenskrātuvēs), ap pazemes ūdens ņemšanas vietām (atsevišķiem ūdens ieguves urbumiem vai ūdensgūtnēm) un ap ūdensgūtnēm, kurās pazemes ūdens resursi tiek mākslīgi papildināti. Ap akām, urbumiem un avotiem, kurus saimniecībā vai dzeramā ūdens ieguvei izmanto savām vajadzībām individuālie ūdens lietotāji (fiziskās personas), aizsargjoslas nenosaka, ja apkārtnē ir labiekārtota un novērsta notekūdeņu infiltrācija un ūdens piesārņošana.

Likums “Par zemes dzīlēm”

Šā likuma mērķis ir nodrošināt zemes dzīļu kompleksu, racionālu, vidi saudzējošu un ilgtspējīgu izmantošanu, kā arī noteikt zemes dzīļu aizsardzības prasības, tai skaitā attiecībā uz dzeramā ūdens ka zemes dzīļu derīgo izrakteni.

Ministru kabineta 2011. gada 6.septembra noteikumi Nr.696 “Zemes dzīļu izmantošanas licenču un bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļauju izsniegšanas kārtība, kā arī publiskas personas zemes izmantošanas kārtība zemes dzīļu izmantošanai”

Noteikumi nosaka arī kārtību, kādā valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" saskaņo ūdens ieguves urbuma un avota pasi dzeramā ūdens ieguvei. Šie noteikumi arī nosaka pazemes ūdeņu izmantošanas nosacījumus. Pazemes ūdens ieguves urbuma ierīkošanai jāsaņem licence šajos noteikumos noteiktajā kārtībā. Pazemes ūdeņus iegūst saskaņā ar normatīvajiem aktiem, kas regulē ūdens resursu lietošanas atļauju vai A vai B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanas atļauju izsniegšanu.

Likums “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem”

Likuma mērķis ir nodrošināt iespēju saņemt nepārtrauktus, drošus un kvalitatīvus sabiedriskos pakalpojumus, kuru tarifi (cenas) atbilst ekonomiski pamatotām izmaksām, kā arī veicināt attīstību un ekonomiski pamatotu konkurenci regulējamās nozarēs, nosakot sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas kārtību un tiesiskās attiecības sabiedrisko pakalpojumu sniegšanā.

Ūdenssaimniecības pakalpojumu likumā ir noteikta SPRK kompetence.

- 1) SPRK (turpmāk — Regulators) regulē komersanta sniegtos sabiedriskos ūdenssaimniecības pakalpojumus saskaņā ar šo likumu un likumu "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" visos sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu veidos, ja komersanta sniegto sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu apjoms vismaz vienā veidā pārsniedz 100 000 kubikmetrus gadā (turpmāk — regulējams komersants).

- 2) Regulators reģistrē regulējamus komersantus sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju reģistrā. Regulējams komersants var sniegt sabiedriskos ūdenssaimniecības pakalpojumus, ja tam ir ar pašvaldību noslēgts līgums par sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanu un tas ir reģistrēts sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju reģistrā. Regulējams komersants var izbeigt sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanu, ja tas regulatora noteiktajā kārtībā nosūtījis regulatoram paziņojumu par darbības izbeigšanu un ir izslēgts no sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju reģistra.
- 3) Regulators saskaņā ar likumu "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem":
- ❖ nosaka sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanas vispārējās atļaujas noteikumus, kas ir saistoši regulējamam komersantam;
 - ❖ veido un uztur sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju reģistru un nodrošina tā publisku pieejamību;
 - ❖ nosaka tarifus regulējama komersanta sniegtajiem sabiedriskajiem ūdenssaimniecības pakalpojumiem.

No likuma izrietoši ir zemāk minētie Ministru kabineta noteikumi un SPRK padomes lēmumi, kuri nosaka konkrētus regulējamus pakalpojumus, nosacījumus tarifu izstrādes metodikai un nepieciešamo atļauju un reģistrācijas noteikumus.

Ministru kabineta 2009. gada 27. oktobra noteikumi Nr.1227 "Noteikumi par regulējamiem sabiedrisko pakalpojumu veidiem";

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 2014. gada 14. janvāra padomes lēmums Nr.1/2 "Ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifa aprēķināšanas metodika" ;

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 2014. gada 23. oktobra padomes lēmums Nr.1/14 "Vispārējās atļaujas, reģistrācijas un informācijas iesniegšanas noteikumi ūdenssaimniecības nozarē".

Likums "Par piesārņojumu"

Likuma mērķis ir novērst vai mazināt piesārņojuma dēļ cilvēku veselībai, īpašumam un videi nodarīto kaitējumu un novērst kaitējuma radītās sekas, tai skaitā novērst piesārņojošu darbību izraisīta piesārņojuma rašanos vai, ja tas nav iespējams, samazināt emisiju augsnē, ūdenī un gaisā.

Ministru kabineta 2002. gada 12. marta noteikumi Nr. 118 "Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti"

Noteikumi nosaka kvalitātes normatīvus virszemes un pazemes ūdeņiem. Kā arī to, ja uz vienu ūdenstilpi vai ūdensteci attiecas šajos noteikumos vai citos normatīvos aktos noteikti atšķirīgi ūdens kvalitātes normatīvi, piemēro tos kvalitātes normatīvus, kuri nosaka stingrākas prasības. Minētajos noteikumos noteikti arī ūdensobjektu posmi, kuri noteikti kā prioritāri zivju ūdeņi, no kuriem izriet ūdensobjektu noteiktās kvalitātes prasības.

Ministru kabineta 2017. gada 23.maija noteikumi Nr. 271 "Noteikumi par vides aizsardzības oficiālās statistikas un piesārņojošās darbības pārskata veidlapām"

Noteikumi nosaka dažādu statistikas veidlapu aizpildīšanas kārtību. Uz ūdensapgādes jomu attiecas "Veidlapa Nr. 2 – Ūdens. Pārskats par ūdens resursu lietošanu" (turpmāk – atskaite Ūdens-2). Veidlapu aizpilda fiziskās un juridiskās personas (ūdens resursu lietotāji), kurām ir vai pārskata gadā bija ūdens resursu lietošanas atļauja, vai operatori, kuriem ir vai pārskata gadā bija atļauja A vai B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai, kā arī notekūdeņu attīrīšanas iekārtu operatori, kuriem ir vai pārskata gadā bija C kategorijas piesārņojošas darbības apliecinājums.

Būvniecības likums

Ministru kabineta 2015. gada 30. jūnija noteikumi Nr. 332 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 221-15 "Ēku iekšējais ūdensvads un kanalizācija";

Ministru kabineta 2015. gada 30. jūnija noteikumi Nr. 327 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 222-15 "Ūdensapgādes būves"";

Ministru kabineta 2006. gada 10.oktobra noteikumi Nr. 833 "Ekspluatācijas aizsargjoslu noteikšanas metodika gar ūdensvadu un kanalizācijas tīkliem".

Būvniecības likums un no tā izrietošie Ministru kabineta noteikumi nosaka būvniecību regulējošas prasības ūdenssaimniecības būvju būvniecībā. Būvniecības likuma regulējumam pakļaujas jebkāda veida būvniecība, tai skaitā ūdensapgādes būves.

Dabas resursa nodokļa likums

Likumā norādīto normu piemērošana veicina dabas resursu ekonomiski efektīvu izmantošanu, ierobežo vides piesārņošanu, samazina vidi piesārņojošas produkcijas ražošanu un realizāciju, veicina jaunu, vidi saudzējošu tehnoloģiju ieviešanu, atbalsta tautsaimniecības ilgtspējīgu attīstību, kā arī finansiāli nodrošina vides aizsardzības pasākumus.

Likuma 19.pants nosaka nodokļa aprēķināšanas kārtību par ūdens ieguvu. Nodokli par virszemes un pazemes ūdeņu ieguvu maksā, ja ūdeņu ieguve pārsniedz 10 kubikmetrus diennaktī.

Likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu"

Likuma mērķis ir novērst vai samazināt fizisko un juridisko personu paredzēto darbību vai plānošanas dokumentu īstenošanas nelabvēlīgo ietekmi uz vidi. Likums piemērojams pašvaldību plānošanas dokumentu izstrādē – gan ilgtspējīgu stratēģiju, attīstības programmu un teritorijas plānojumu izstrādei, kas ir saistīta arī ar ūdenssaimniecības jomu.

Likums "Par pašvaldībām"

Likumā par pašvaldībām tiek noteiktas pašvaldību autonomās funkcijas. 15.panta (1) daļa nosaka, ka pašvaldība organizē iedzīvotājiem komunālos pakalpojumus (ūdensapgāde un

kanalizācija; siltumapgāde; sadzīves atkritumu apsaimniekošana; notekūdeņu savākšana, novadīšana un attīrīšana) neatkarīgi no tā, kā īpašumā atrodas dzīvojamais fonds.

Vides aizsardzības likums

Vides aizsardzības likuma mērķis ir nodrošināt vides kvalitātes saglabāšanu un atjaunošanu, kā arī dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu. Tajā ir noteikta arī sabiedrības līdzdalība ar vidi saistītu lēmumu pieņemšanā gan attiecībā uz plānošanas dokumentiem, gan ūdens resursu aizsardzību kopumā. Pašvaldībām ir arī tiesības veikt kontroli vides jomā, no šajā likumā norādīto tiesību normām.

Konkurences likums

Konkurences likuma mērķis ir aizsargāt, saglabāt un attīstīt brīvu, godīgu un vienlīdzīgu konkurenci visās tautsaimniecības nozarēs sabiedrības interesēs, ierobežojot tirgus koncentrāciju, uzliekot par pienākumu izbeigt konkurenci regulējošajos normatīvajos aktos aizliegtas darbības un normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā saucot pie atbildības vainīgās personas.

Konkurences likumā 14.² pants – “Atbildība par brīvas un godīgas konkurences noteikumu pārkāpumu”, kurš stājas spēkā no 2020.gada 1.janvāra, nosaka prasības arī publisku personu (t.sk. pašvaldību) kapitālsabiedrībām valsts pārvaldes uzdevumu veikšanai. No tā izriet, ka deleģējot pašvaldību funkcijas savām kapitālsabiedrībām, ir jāievēro godīgas konkurences principi, neradot priekšrocības vai kā citādi nekropļojot brīvā tirgus principus. Tādējādi tas attiecas uz jebkuru sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju, arī ūdensapgādes sektorā.

Energoefektivitātes likums

Likuma mērķis ir energoresursu racionāla izmantošana un pārvaldība, lai sekmētu ilgtspējīgu tautsaimniecības attīstību un ierobežotu klimata pārmaiņas. Likumā noteikts, ka pašvaldībām ir tiesības:

- ❖ izstrādāt un pieņemt energoefektivitātes plānu kā atsevišķu dokumentu vai kā pašvaldības teritorijas attīstības programmas sastāvdaļu, kurā iekļauti noteikti energoefektivitātes mērķi un pasākumi;
- ❖ atsevišķi vai kā sava energoefektivitātes plāna īstenošanas sastāvdaļu ieviest energopārvaldības sistēmu;
- ❖ izmantot energoefektivitātes pakalpojumus un slēgt energoefektivitātes pakalpojuma līgumus, lai īstenotu energoefektivitātes uzlabošanas pasākumus.

Pašvaldībām, kurām teritorijas attīstības līmeņa indekss ir 0,5 vai arī lielāks un iedzīvotāju skaits ir 10 000 vai lielāks, energopārvaldības sistēma ir jāievieš viena gada laikā no nosacījumu stāšanās spēkā. Energopārvaldības sistēmā noteikto rīcību kopums ir saistīts ar ūdenssaimniecības objektu būvniecību un apsaimniekošanu, kuru darbībā tiek izmantoti energoresursi.

1.2. Dzeramā ūdens kvalitātes un ūdensapgādes sistēmu raksturojums¹

Lielākoties Latvijas pilsētās un ciemos dzeramo ūdeni iegūst no pazemes. Tomēr lielākais dzeramā ūdens patērētājs – Rīgas pilsēta, dzeramo ūdeni iegūst no virszemes ūdens avotiem (Rīgas HES ūdenskrātuve) un mākslīgi papildināta pazemes ūdens avota (pazemes ūdensgūtne “Baltezers – Zaķumuiža”, kur ūdens krājumi tiek papildināti no Mazā Baltezera).

Latvijas pazemes ūdeņu dabisko sastāvu visbiežāk raksturo augsts dzelzs savienojumu daudzums, kā arī palielināta mangāna un atsevišķās vietās sulfātu un fluorīdu koncentrācija. Iedzīvotājiem piegādātā dzeramā ūdens kvalitāte lielākoties atbilst prasībām, tomēr atsevišķās vietās ir novērojami dažu ķīmisko kontrolrādītāju (dzelzs, sulfāti, mangāns, amonijs, hlorkāliji) pārsniegumi. Tie var ietekmēt ūdens garšu, smaržu un duļķainību.

Vairumā gadījumu iegūto dzeramo ūdeni apstrādā dzeramā ūdens sagatavošanas stacijās un padod tīklos patērētājam sagatavotu atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai dzeramā ūdens kvalitātei, bet bieži vērojama situācija, ka pie patērētāja dzeramais ūdens nonāk jau ar sekundāra piesārņojuma pazīmēm, ūdenim pasliktinoties maģistrālajos cauruļvados vai ēku iekšējos tīklos. Tādējādi būtiski ir veikt regulāru sistēmu dezinfekciju, konstatēt bojātos cauruļvadus un veikt nomaiņu, kur tas nepieciešams.

Latvijā 2018.gadā dzeramo ūdeni iedzīvotājiem centralizēti piegādāja 1292 ūdensapgādes sistēmas. Centralizētā ūdensapgāde ir pieejama aptuveni 84% Latvijas teritorijas iedzīvotāju. Latvijā ir 21 lielā (virs 1000 m³/diennaktī) ūdensapgādes sistēma, savukārt vidējo (101 – 1000 m³/diennaktī) un lielo ūdensapgādes sistēmu īpatsvars ir tikai 10 % no kopējo sistēmu skaita.

Būtiski, ka kopš 2010. gada ir palielinājies iedzīvotāju īpatsvars, kam tiek piegādāts atbilstošas kvalitātes dzeramais ūdens un kopš 2013. gada šis rādītājs pārsniedz 80 % iedzīvotāju, 2018.gadā sasniedzot 87 % no kopējā iedzīvotāju skaita.

1.3. Cēloņi un risinājumi biežāk konstatētām neatbilstībām ūdensapgādes jomā

Lai analizētu nepieciešamo nākotnes investīciju ieguldījumu ūdensapgādes jomā, ir nepieciešams apzināt arī biežākos neatbilstības cēloņus un to iespējamās risinājumus. Ne vienmēr neatbilstības ir saistītas ar nepietiekamu finanšu resursu pieejamību, nozīmīgs ir arī piegādātāja cilvēkresurss, ūdensapgādes sistēmas lietotāja atbildība un savlaicīga neatbilstību apzināšana un novēršana.

Zemāk sniegts apkopojums par ūdensapgādes jomā visbiežāk konstatētajām neatbilstībām un noteiktajām normatīvo aktu prasībām.

¹ Veselības inspekcija. Sadaļā izmantoti dati no dokumenta “Pārskats par dzeramā ūdens kvalitāti un uzraudzību, 2018. gads.” Pieejams tīmekļa vietnē:
<http://www.vi.gov.lv/uploads/files/P%C4%81rskats%20par%20dzeram%C4%81%20%C5%ABdens%20kvalit%C4%81ti%20un%20uzraudz%C4%ABbu%202018%20gad%C4%81.pdf>

Apkopojums par ūdensapgādes jomā noteiktajām prasībām un konstatētajām neatbilstībām normatīvo aktu izpildē

Normatīvais akts	Neatbilstība/ Problēma	Raksturojums
Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 6.panta (3) daļa, pašvaldību saistošie noteikumi	Netiek nodrošināts centralizētas ūdensapgādes tīklu pārklājums blīvi apdzīvotās vietās	Lai arī ne Direktīva 98/83/EC, ne arī citi normatīvie akti nenosaka konkrētu ūdensapgādes pakalpojumu sniegšanas zonu vai pārklājumu, tomēr, saskaņā ar Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 6.panta (3) daļu, lai nodrošinātu vides aizsardzību un dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, vietējās pašvaldības dome, izvērtējusi centralizētās ūdensapgādes sistēmas un centralizētās kanalizācijas sistēmas ierīkošanas ekonomisko pamatojumu, saskaņā ar teritorijas attīstības plānošanas normatīvajiem aktiem teritorijas plānojumā nosaka: 1) apbūves teritorijas, kurās ierīkojamas centralizētās ūdensapgādes sistēmas un centralizētās kanalizācijas sistēmas; 2) apbūves noteikumus teritorijās, kurās ierīkojamas centralizētās ūdensapgādes sistēmas un centralizētās kanalizācijas sistēmas. Apbūves teritorijas, kurās ierīko centralizētas kanalizācijas sistēmas, sauc par aglomerācijām, tās ir nosakāmas arī ar atsevišķu pašvaldības domes lēmumu un tām ir stingras prasības pakalpojumu pārklājuma nodrošināšanai noteiktajā aglomerācijā. Attiecībā uz ūdensapgādes sektoru šādu prasību par ūdensapgādes pakalpojumu sniegšanas teritoriju nav, izņemot teritorijas plānošanas jomu. Ņemot vērā to, ka Teritorijas plānojums pašvaldībās ir ilgtermiņa plānošanas dokuments (uz 12 gadiem), ja vien pašvaldība neveic grozījumus, arī ūdensapgādes pakalpojumu sniegšanas zona ne visur ir noteikta pēc Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma stāšanās spēkā (2016.g.). Tādējādi tas kavē racionālu un pamatotu lēmuma pieņemšanu apdzīvotās vietās par centralizētas ūdensapgādes sistēmas ierīkošanu vai paplašināšanu. Tāpat ir

		konstatēts, ka arī pēc Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma stāšanās spēkā pašvaldības, izstrādājot teritorijas plānojumu, nav iekļāvušas apbūves teritorijas un apbūves noteikumus centralizētas ūdensapgādes sistēmas noteikšanai (Skrīveru novada teritorijas plānojums, spēkā no 07.04.2020).
Risinājums		Nepieciešams uzraudzīt Ūdenssaimniecības pakalpojumu likumā noteikto attiecībā uz teritorijas plānojumu izstrādi, kā arī veicināt šo normu iekļaušanu gan jaunu plānojumu, gan esošo plānojumu grozījumu izstrādē.
Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums	Augsti mājsaimniecību tarifu maksājumi (pārsniedz 3 % no vidējiem mājsaimniecību ienākumiem) un zema turpmāko projektu dzīvotspēja vai spēja ieguldīt jaunas investīcijas	Likuma mērķis ir veicināt kvalitatīvu un vides prasībām atbilstošu ūdenssaimniecības pakalpojumu pieejamību, lai nodrošinātu pakalpojumu lietotājus ar nepārtrauktiem un drošiem pakalpojumiem, līdzsvarojot vides aizsardzības, dabas resursu ilgtspējīgas izmantošanas un sabiedrības ekonomiskās intereses. Augsti mājsaimniecību tarifi rodas izpildot likuma prasības pie nepietiekama patērētāju skaita, ar kuru maksājumiem nav iespējams uzturēt izveidoto ūdenssaimniecības sistēmu. Visbiežāk šādos gadījumos ne visi patērētāji arī izmanto centralizēto ūdensapgādes sistēmu, bet izmanto savus lokālos risinājumus. Mēdz būt arī situācijas, kad centralizētās ūdensapgādes sistēmas teritorijā kopumā būtiski ir samazināties iedzīvotāju skaits un, līdz ar to arī patērētāju skaits, kuri apmaksā pakalpojumu.
Risinājums		Veicināt faktisko pieslēgumu izveidošanu: 1) informējot iedzīvotājus par augstu dzeramā ūdens kvalitāti 2) sniedzot līdzfinansējumu centralizētas ūdensapgādes pieslēgumu nodrošināšanai mājsaimniecībās.
Likums "Par piesārņojumu" un Ministru kabineta 2017. gada 23.maija noteikumi Nr. 271 "Noteikumi par vides aizsardzības oficiālās	Ikgadējās atskaites Ūdens – 2 pārskata rezultāti	Atbilstoši normatīvu prasībām, Valsts vides dienests veic iesniegto datu kontroli un pārbaudes pie pakalpojuma sniedzēja attiecībā uz ūdens resursu izmantošanu. Dzeramā ūdens kvalitāti kontrolē ūdens piegādātājs un Veselības inspekcija. Pakalpojumu sniedzējs, iesniedzot ikgadējo atskaiti Ūdens-2, bieži norāda neatbilstošus vai neprecīzus rādītājus par ūdens ieguvu un izmantošanu:

statistikas un piesārņojošās darbības pārskata veidlapām”		1) sistēmā netiek uzrādīti zudumi. Ūdens zudumu apjoms tiek noteikts aprēķinu ceļā, ņemot vērā sistēmā padoto kopējo ūdeni un patērētāju deklarēto patēriņu. Tāpēc tas pakļaujas dažādām interpretācijām atbilstoši situācijai. Ūdens zudumus sistēmu turētāji bieži neuzrāda, jo pie Ūdens -2 atskaites tas nav saistoši, tai pat laikā dokumentos, kur jāpierāda sistēmas nolietojums, pēkšņi parādās liela apjoma zudumi. Kā rezultātā pastāv būtiska nesakritība starp dažādiem datiem; 2) kļūdaini dati par paceltā ūdens apjomu uz vienu patērētāju; 3) netiek nodrošināta pēctecība ar iepriekšējo gadu datiem un tie savstarpēji nav salīdzināmi; 4) dažkārt pakalpojuma sniedzējs aizmirst par nepieciešamajām analīzēm, veicamo monitoringu un tā biežumu. Arī analīzes ir rādītājs, kas liecina par sistēmas veselību vai problēmām tajā; 5) trūkst atbildīgā, kas zinātu par visu normatīvu sistēmu un gatavotu visu informāciju par sistēmas darbību – pamatā atskaites sagatavotājs izmanto iepriekšējā gada atskaiti, neiedziļinoties sistēmas rādītājos.
Risinājums		Nepieciešams organizēt regulāras apmācības Ūdens – 2 atskaišu sagatavošanā to iesniedzējiem. Izsniegt apliecības par apmācībām un iekļaut prasību, ka minēto atskati drīkst sagatavot (atbildīgā persona) tikai apmācību izgājušie darbinieki. Galvenā darbība būtu jāvērs uz pamatproblēmas novēršanu – pakalpojuma optimizāciju visā novada teritorijā, nosakot vienu pakalpojuma sniedzēju, kas pilnībā pārzina gan normatīvu prasības, gan sistēmas tehnisko darbību. Tas būtu jāturpina arī pēc novadu reformas 2021.gadā, turpinot optimizēt pakalpojumu sniedzēja darbu, tādējādi paaugstinot profesionalitāti.
Pārtikas aprites uzraudzības likums un Ministru kabineta 2017. gada 14.novembra noteikumi Nr.671 “Dzeramā ūdens obligātās nekaitīguma un kvalitātes prasības,	Dzeramā ūdens kvalitātes nodrošināšana	Dzeramā ūdens kvalitātes nodrošināšana ir viens no būtiskākajiem aspektiem centralizētas ūdensapgādes sistēmas nodrošināšanai. Veselības inspekcija kontrolē dzeramā ūdens nekaitīguma nodrošināšanas prasību izpildi publiskajos dzeramā ūdens apgādes objektos no ūdens ņemšanas vietas līdz patērētājam. Visbiežākie nekvalitatīva dzeramā ūdens iemesli ir - nekvalitatīvs dzeramais ūdens no urbuma, jo:

monitoringa un kontroles kārtība”		1) esošais urbums ir nokalpojis, kas rada dzeramā ūdens piesārņojumu, visbiežāk no neblīvas akas galvas konstrukcijas vai nepareizi veiktas urbuma ekspluatācijas (urbuma aizsmilšošanās); 2) no urbuma paceltajā dzeramajā ūdenī tā rādītāji pārsniedz noteiktās dzeramā ūdens nekaitīguma robežvērtības, bet urbums ir labā tehniskā stāvoklī, kas liecina par ūdens neatbilstību normatīviem pazemes ūdeņu horizontā un tādējādi nepieciešama atbilstoša ūdens sagatavošana; 3) pie patērētāja tiek konstatēta vairāku rādītāju neatbilstība normām, kur ūdens kvalitātes pasliktināšanās var būt saistīta ar maģistrālo tīklu un/vai ēku iekšējo tīklu slikto tehnisko stāvokli. Minētās problēmas ir novēršamas, tehniski pareizi ekspluatējot ūdensapgādes būves, veicot padziļinātas ūdens analīzes un nodrošinot nepieciešamo dzeramā ūdens sagatavošanu. Tomēr, ne vienmēr šīs problēmas ir iespējams novērst nekavējoties, tādēļ, ja vien dzeramais ūdens nerada draudus patērētāju veselībai un minēto neatbilstību nevar novērst 30 dienu laikā, kā arī citā veidā nav iespējams nodrošināt dzeramā ūdens piegādi, Veselības inspekcijas vadītājs var noteikt ūdenim pazeminātas nekaitīguma vai kvalitātes prasības (īpašas normas) uz laiku, kas nav ilgāks par trim gadiem. Īpašo normu piemērošanai nepieciešams saņemt Veselības inspekcijas atzinumu par ūdensapgādes sistēmā konstatēto apdraudējumu cilvēku veselībai un īstenojamajiem korektīvajiem pasākumiem.
Risinājums		Regulāri veikt dzeramā ūdens analīzes, sekot līdzi sistēmas tehniskajam stāvoklim un veikt nepieciešamos ieguldījumus sistēmas uzlabošanai, lai preventīvi novērstu nepieciešamību īpašo normu piemērošanai.
Likums “Par pašvaldībām”	Pakalpojumu sniedzēju (kapitālsabiedrību, pašvaldības iestāžu) profesionālo zināšanu un kapacitātes trūkums	Joprojām novērojams, ka pašvaldībās ir sadrumstalota pakalpojumu sniegšana, kas veicina neprofesionālu pakalpojumu sniedzēju pārvaldību. Ūdenssaimniecības sistēmas netiek pienācīgi apsaimniekotas, kā arī netiek plānota to atjaunošana vai attīstība. Tāpat joprojām ūdenssaimniecības nozari ne visās pašvaldībās pārvalda komersants. Labais piemērs – Madonas novads,

		kurā pēc 2009.gada administratīvās reformas visus sabiedrisko pakalpojumu sniedzējus novadā apvienoja vienā kapitālsabiedrībā.
Risinājums		Nozares profesionāļiem, t.sk. Ūdensapgādes un kanalizācijas uzņēmumu asociācijai, būt aktīviem un sagatavot informatīvus materiālus pašvaldībām, organizēt seminārus ar labās prakses piemēriem.
Likums "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 2014. gada 14. janvāra padomes lēmums Nr.1/2 "Ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifa aprēķināšanas metodika"	Ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifa aprēķināšanas metodikas trūkums sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam, ja tas sniedz sabiedrisko pakalpojumu citam sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam	Izstrādājot Ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifa aprēķināšanas metodiku 2014.gadā nav ņemtas vērā situācijas, kad centralizētas ūdensapgādes sistēmas šķērso administratīvās robežas, tādējādi tehniski un ekonomiski pamatoti pakalpojumu varētu sniegt cits sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs (piemēram, Stopiņu novadā, Ķekavas novada atsevišķās daļās šo pakalpojumu sniedz SIA "Rīgas ūdens").
Risinājums		Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai izstrādāt atsevišķu ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifa aprēķināšanas metodiku gadījumiem, ja viens sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs sniedz pakalpojumu vai pakalpojuma daļu otram sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam.
Būvniecības likums un Ministru kabineta 2015. gada 30. jūnija noteikumi Nr. 326 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 222-15 "Ūdensapgādes būves"".	Ugunsdzēsības normu nodrošināšana	Saskaņā ar normatīviem apdzīvotās vietās ir ierīkojama lokāla (dīķi, krājrezervuāri) vai centralizēta sistēma ugunsdzēsības vajadzību nodrošināšanai. Paplašinot CŪS, papildu ugunsdzēsības vajadzību nodrošināšana būtiski sadārdzina ne tikai nepieciešamo investīciju ieguldījumu, bet arī ūdensapgādes sistēmas uzturēšanu.

Risinājums		Izvērtējama lokālo ūdenstilpņu izveidošana vai pieejamības nodrošināšana, lai ugunsdzēsībai nepieciešamo ūdens apjomu varētu nodrošināt, neveicot ieguldījumus kvalitatīva dzeramā ūdens papildu apjoma nodrošināšanai.
Energoefektivitātes likums	Pieaugošs tarifu kāpums ūdenssaimniecības sektorā	Kopumā 2019. gada 1.janvārī ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju reģistrā bija reģistrēti 65 komersanti². Saskaņā ar Regulatora datiem ir vērojama tendence pieaugt ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanas izmaksām, jo, lai mazinātu vides piesārņojuma riskus, ir nepieciešamas investīcijas esošās infrastruktūras atjaunošanai. Arī valstī kopumā pieaug izmaksas, kas ietekmē arī ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanas izmaksas, piemēram, vidējā alga, degvielas izmaksas, elektroenerģijas izmaksas un nodokļi. Būtisku ūdenssaimniecība pakalpojumu sniegšanas izmaksu sastāda tieši elektroenerģijas patēriņš nozarē, jo sistēmu uzturēšanai ir nepieciešama elektroenerģija, vienlaikus pēc iespējas izmantojot atjaunojamos energoresursus pašpatēriņa enerģijas nodrošināšanai, lai ilgtermiņā samazinātu elektroenerģijas patēriņu, par kuru jāmaksā.
Risinājums		Elektroenerģijas patēriņa samazināšanai būtu nepieciešams veikt sistēmas auditu, veidot energoefektīvas, enerģiju taupošas sistēmas, izvēlēties efektīvas ūdenssaimniecības iekārtas un tehnoloģijas energoefektivitātes jomā (energoefektīvas iekārtas, rekuperācijas sistēmas, atjaunojamo energoresursu izmantošana u.c.), samazinot uzturēšanas izmaksas un tarifa kāpumu. Ministrijai būtu jāveicina šādu iekārtu izvēle, plānojot atbalstu ūdenssaimniecības projektos, nosakot to kā kritēriju vai pat definējot kā prasību, nepārsniedzot noteiktu rādītāju uz vienu patērēto MWh. Vienlaikus būtu jāveicina un jāparedz atbalsta pasākumi pašpatēriņa elektroenerģijas ražošanai, izmantojot AER tehnoloģijas (piemēram solārā enerģija), tādējādi ne tikai tuvinot valsts klimata mērķu izpildi, bet samazinot

² Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija. 2018. gada pārskats. Pieejams tīmekļa vietnē: <https://www.sprk.gov.lv/index.php/content/gada-parskati-0>

	arī izdevumus par elektroenerģiju ūdensapgādes jomā. Papildus atbalsts ir būtisks, lai samazinātu pašu AER tehnoloģiju uzstādīšanas izmaksu atmaksāšanās laiku un tādā veidā radītu lielāku interesi no ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzējiem par to izmantošanu.
--	--

1.4. Vispārīgs novērtējums par veiktajiem ieguldījumiem ūdensapgādes jomā

Ūdensapgādes jomas investīcijas lielākajā apjomā tika veiktas 2007. – 2013.gada ES fondu finanšu plānošanas periodā, kad tās bija pieejamas gan aglomerācijās virs 2000 iedzīvotāju, gan arī mazās apdzīvotās vietās no 200 – 2000 iedzīvotāju. Latvijā kopš 90-tajiem gadiem tiek veikti dažādi uzlabojumi ūdenssaimniecībā, bet tikai kopš 2000. gadu sākuma ES fondu ieguldījums šajā sektorā ir ievērojams. Laikā līdz 2014.gadam ūdenssaimniecības jomā, investējot gan ūdensapgādes, gan notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas sektoros, kopējais investīciju ieguldījums sasniedz 1,03 miljardu EUR³.

Pēc 2014.gada publiskais finansējums (ES un valsts budžeta līdzekļi) ūdensapgādes sektora attīstībai vairs nav pieejams granta veidā. Ūdensapgādes jomas investīciju atbalstam 2014. – 2020.gada plānošanas periodam piemērojami 2016.gada 21.jūnija MK noteikumi Nr.403 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 5.3.1. specifiskā atbalsta mērķa "Attīstīt un uzlabot ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas pakalpojumu kvalitāti un nodrošināt pieslēgšanas iespējas" īstenošanas noteikumi". Minēto noteikumu 26.3.apakšpunktā noteikts, ka ūdensapgādes ārējo inženiertīklu būvprojekta (tai skaitā būvprojekta minimālā sastāvā) izstrādes un ar to saistītās būvekspertīzes izmaksas, būvdarbu, būvuzraudzības (tai skaitā inženiertehniskās uzraudzības) un autoruzraudzības izmaksas projektos iekļaujamās kā neattiecināmās izmaksas. Tas nozīmē, ka nepieciešamās investīcijas ūdensapgādes sektorā ir atbalstāmas, bet to izmaksas nav iekļaujamās projekta attiecināmajās izmaksās, kas nozīmē, ka šo izmaksu daļa ir jālīdzfinansē par pašu projektu iesniedzēju līdzekļiem. Biežākais šādu izmaksu segšanas veids bija pašvaldību ieguldījumi ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju pamatkapitālā, pašvaldību galvojumi, aizņēmumi Valsts kasē vai kredītiestādē. Ņemot vērā papildu ietekmi uz tarifu, kā arī saistību apjomu pašvaldību budžetiem, ne visos šī perioda investīciju projektos, izbūvējot centralizētus kanalizācijas tīklus, tika iekļauta arī centralizētu ūdensapgādes tīklu izbūve, ja tie nebija izbūvēti iepriekš (Ikšķile, Ķegums, Lielvārde).

Tādējādi, saskaņā ar ES Kohēzijas politikas fondu darbības programmas 2014. – 2020.gadam ex-ante izvērtējumu⁴ SAM 5.3.1. "Attīstīt un uzlabot ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas pakalpojumu kvalitāti un nodrošināt pieslēgšanas iespējas" kopējam un specifiskajam rezultātu rādītājam – iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināta normatīvo aktu prasībām atbilstošu centralizēto ūdensapgādes pakalpojumu pieslēgumi, bija jānodrošina izmaiņas no 82 % (sākotnējā bāzes vērtība 2012.gadā) uz 95,4% (plānotā vērtība 2023.gadā). Ņemot vērā anketēšanas rezultātus, līdz 2023.gadam vidēji valstī plānots sasniegt 95.77% centralizētas ūdensapgādes pakalpojumu pieejamību, taču ņemot vērā, ka 4 teritorijās (Dundaga, Malta, Priekule un Vecumnieki) apmeklējuma laikā nebija iespējams noskaidrot ticamu informāciju par faktisko lietotāju skaitu, sagaidāms, ka faktiskais rādītājs būs nedaudz augstāks.

³ Promocijas darbs. Latvijas ūdenssaimniecības attīstība Eiropas Savienības līdzfinansējuma kontekstā. Jurijs Spiridonovs, 173.lp. Pieejams tīmekļa vietnē: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/5039/13869-Jurijs_Spiridonovs_2014.pdf?sequence=1

⁴ KPMG. EX – ante izvērtējuma ziņojums. 2014.gada 3.marts. Pieejams tīmekļa vietnē: [https://m.esfondi.lv/upload/Petijumi_un_izvertejumi/apraksti/exAnte_izvertejums_LV_KPMG_07_03_2014_\(3\).pdf](https://m.esfondi.lv/upload/Petijumi_un_izvertejumi/apraksti/exAnte_izvertejums_LV_KPMG_07_03_2014_(3).pdf)

Attiecībā uz dzeramā ūdens kvalitātes nodrošināšanu, tā tiek nodrošināta visās apdzīvotās vietās, kur ir vairāk nekā 2000 iedzīvotāju (izņemot Krāslavu), savukārt atsevišķām mazākām apdzīvotām vietām uz laiku ir noteiktas pazeminātas dzeramā ūdens kvalitātes prasības (īpašās normas), kuras tiek risinātas, saņemot Veselības inspekcijas atzinumu par ūdensapgādes sistēmā konstatēto apdraudējumu cilvēku veselībai un saskaņojot korektīvos pasākumus un plānu neatbilstību novēršanai (detalizēti skatīt 1.5.nodaļā).

Ir secināms, ka līdz šim veiktie ieguldījumi ūdensapgādes sektorā ir veikti atbilstoši mērķim, kopumā tiek nodrošināta gan centralizētu ūdensapgādes pakalpojumu pieejamība, gan dzeramā ūdens kvalitāte pie patērētāja. Un arī turpmāk sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji spēs nodrošināt nepieciešamo pieprasījumu centralizētu ūdensapgādes tīklu izbūvē, veidojoties jaunām apbūves teritorijām vai esošo apdzīvoto vietu teritorijās, kur tas vēl ir nepieciešams. Savukārt nolietoto centralizēto ūdensapgādes tīklu pārbūve jāveic plānveidīgi, atbilstoši infrastruktūras nolietojumam amortizācijas daļu iekļaujot tarifā.

1.5. Centralizēto ūdensapgādes sistēmu atbilstība normatīvo aktu prasībām

Lielākoties ES fondu līdzfinansējums ūdensapgādes sektorā tika sniegts laikā līdz 2014.gadam, gan aglomerācijās lielākās par 2000 iedzīvotāju, gan arī mazajās apdzīvotajās vietās no 200 – 2000 iedzīvotāju. Ņemot vērā veiktos ieguldījumus, ir uzskatāms, ka lielākoties tās ir tikušas ieguldītas ūdensapgādes jomā tādā apjomā un nepieciešamībā, lai ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēji spētu tās uzturēt arī pēc šī perioda.

Tomēr, atsevišķās jomās centralizēto ūdensapgādes sistēmu neatbilstība normatīvo aktu prasībām vai zema pašvaldību iesaiste dzeramā ūdens nodrošinājuma jomā joprojām ir novērojama:

- 1) Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 6.panta (3) daļa un pašvaldību saistošie noteikumi par teritorijas plānojumos noteikto ūdensapgādes pakalpojumu zonu/aglomerāciju noteikšanu ne visos gadījumos tiek ņemti vērā. Tas būtu jārisina ar stingrāku uzraudzību no VARAM puses, skaņojot gan darba uzdevumu teritorijas plānojuma vai to grozījumu izstrādei, gan apstiprinātā plānojuma saturu;
- 2) Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 6.panta (4) daļas 1) punkts, un (6) daļa – jāveicina pašvaldību atbalsta sniegšana centralizētas ūdensapgādes pieslēgumu izveidošanai. Veicot 74 aglomerāciju izvērtējumu tika konstatēts, ka tikai neliela daļa pašvaldību (~ 15 %) dod iespēju daļai iedzīvotāju izmantot pašvaldības atbalstu (līdzfinansējumu) pieslēgumu ierīkošanai;
- 3) Pārtikas aprites uzraudzības likumam un Ministru kabineta 2017. gada 14.novembra noteikumiem Nr.671 "Dzeramā ūdens obligātās nekaitīguma un kvalitātes prasības, monitoringa un kontroles kārtība", jo ne visās centralizētās ūdensapgādes sistēmās tiek nodrošināta normatīviem atbilstoša dzeramā ūdens kvalitāte. Veselības inspekcija var noteikt

ūdenim pazeminātas nekaitīguma vai kvalitātes prasības (īpašas normas) uz laiku⁵, kas nepārsniedz 3 gadus un šādas normas ir iespējams noteikt ne vairāk kā 3 reizes pēc kārtas. Centralizētās ūdensapgādes sistēmas, kurās dzeramais ūdens neatbilst normatīvu prasībām ir ne tikai tās, kam piešķirtas īpašas normas, bet arī centralizētās ūdensapgādes sistēmas, kam dzeramā ūdens piegādātāja kārtējā monitoringa vai Veselības inspekcijas auditmonitoringa rezultātā konstatētas dzeramā ūdens neatbilstības mikrobioloģiskajiem vai ķīmiskajiem kvalitātes rādītājiem. Ne visām ūdensapgādes sistēmām, kam konstatētas dzeramā ūdens neatbilstības, tiek pieprasītas īpašas normas. Ņemot vērā, ka lielai daļai Veselības inspekcijas datubāze „Dzeramā ūdens īpašas normas” iekļauto CŪS sistēmu īpašas normas ir noteiktas jau trešo reizi, visticamāk tuvākajos gados sarakstā iekļauto CŪS sistēmu skaits samazināsies, bet faktiskā situācija būs nemainīga. Piemēram, uz 2017.gada 31.decembri Veselības inspekcijas piešķirtās īpašas normas bija spēkā 65 CŪS sistēmās, kas ir samazinājums par 19 sistēmām divu gadu laikā, taču trūkst informācijas, vai samazinājums ir dēļ veiktajiem papildus pasākumiem, vai īpašo normu maksimālā 9 gadu termiņa beigām.

Zemāk sniegts kopsavilkums par īpašo normu centralizēto ūdensapgādes sistēmu raksturojumu un būtiskākajām neatbilstībām, kā arī problēmām neatbilstību novēršanai.

1.3.tabula

Kopsavilkums par ūdensapgādes sistēmām, kurās piemērotas īpašās dzeramā ūdens kvalitātes normas.

Ūdensapgādes sistēmas kategorija	Būtiskākās neatbilstības	Neatbilstību novēršanas iespējas
Sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēja sistēma aglomerācijās lielākās par 2000 iedzīvotāju (1 sistēma)	Minētajā grupā tikai Krāslavas pilsētas CŪS zona, kuru apkalpo SIA Krāslavas nami un kurā dzeramā ūdens kvalitāte nav atbilstoša, jo mangāna saturs 3 reizes pārsniedz noteikto normu. Ir nepieciešams papildināt ūdens attīrīšanas tehnoloģiju ar papildus demanganizācijas risinājumiem. Ņemot vērā sistēmas lielumu (tā apkalpo vairāk kā 8000 iedzīvotāju), kas apgādā visu Krāslavas ūdensapgādes pakalpojumu zonu, risinājums tehnoloģiski nav vienkāršs un arī finansiāli apjomīgs. Tādējādi tiek meklēts tehniski un ekonomiski labākais risinājums iekārtu pārbūvei.	Anketēšanās laikā pašvaldība pati ir norādījusi, ka līdz 2020.gada 31.decembrim plāno veikt ieguldījumus ~ 170 tūkst, EUR apjomā, pārbūvējot tehnoloģisko risinājumu dzeramā ūdens sagatavošanas stacijā. Savukārt publiski pieejamā informācija lpr.gov.lv, par 2020.gadā 23.janvārī apstiprināto Krāslavas novada domes budžetu 2020.gadam šādu darbu veikšana nav norādīta lielāko investīciju projektu sarakstā.

⁵ Veselības inspekcijas piešķirtās dzeramā ūdens īpašas normas uz 07.04.2020. Pieejams tīmekļa vietnē: <http://www.vi.gov.lv/lv/vides-veseliba/dzeramais-udens/dzerama-udens-ipasas-normas>

Sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēja sistēma aglomerācijās mazākās par 2000 iedzīvotāju (32 sistēmas)	Šajā grupā ietilpst pašvaldību aģentūras, SIA vai iestādes, kuras nodrošina iedzīvotājiem sabiedrisko pakalpojumu. Īpašās normas ir piemērotas dzeramajam ūdenim, ko pa ūdensapgādes sistēmu piegādā: • Tilžas pagasta pārvalde; • Ciblas novada pašvaldība; • SIA Durbes KS; • SIA Grobiņas namserviss; • PSIA Vangažu avots; • SIA Kokneses komunālie pakalpojumi; • Indras pagasta pārvalde; • SIA Krāslavas nami; • Turku pagasta pārvalde; • AS Madonas ūdens; • PA Rosme; • Gramzdas pagasta pārvalde; • PSIA Maltas dzīvokļu komunālās saimniecības uzņēmums; • Rucavas novada dome; • Apvienotā Jaunlutriņu un Šķēdes pagasta pārvalde; • Zaņas pagasta pārvalde; • SIA Talsu ūdens • Vārkavas novada pašvaldība; • SIA Viesītes komunālā pārvalde. Būtiskākās neatbilstības dzeramā ūdens jomā šajās pašvaldībās - tiek pārsniegti dzelzs rādītāji, bet divos gadījumos mangāna un vienā gadījumā sulfātu rādītāji. Kopumā 19 pakalpojumu sniedzēju 32 sistēmās tiek apkalpoti 3625 iedz., kas nozīmē, ka veicot ieguldījumus un korektīvās darbības šajās teritorijās faktiski īpašo normu nepieciešamība valstī būtu novērsta.	Problēmu novēršanai ir piešķirtas īpašās normas 3 – 9 gadu apjomā. Lai arī īpašās normas var piemērot līdz 3 gadiem, atsevišķos gadījumos tās ir izsniegtas atkārtoti un pat trešo reizi. Visas iestādes vai uzņēmumi plāno korektīvos pasākumus un ir sastādījuši plānu neatbilstību novēršanai, liela daļa no tiem paredzēti 2020. un 2021.gadā, taču būtu nepieciešamas plašākas Veselības inspekcijas pilnvaras noteikt sankcijas vai vērsties pie atbildīgajām institūcijām (ministrijas, pašvaldības u.c.), lai piespiestu pakalpojumu sniedzēju veikt korektīvās darbības. Lielākā daļa sistēmu, kas ietilpst šajā grupā, ir nelielas, jo 27 no 32 sistēmās apkalpoto iedz.skaitis ir zem 200, un 24 no 32 sistēmām iedz.skaitis ir zem 100. Secināms, ka lielākajā daļā CŪS sistēmu, kam noteiktas īpašās normas, risinājumi ir tehnoloģiski vienkārši un finansiāli nelieli (līdz, maksimums, 50 000 EUR), līdz ar to iespējami arī pašvaldību ikgadējā budžeta finansējuma ietvaros, ja pašvaldība šādas investīcijas uzskatītu par prioritārām un neatliktu cerībā uz ES fondu vai citas publiska valsts un ārvalstu finanšu palīdzības pieejamību. Iespējams, ka stingrāka Veselības inspekcijas attieksme pret korektīvo darbību neīstenošanu veicinātu arī pašvaldību rīcību to īstenošanā.
Valsts vai pašvaldības iestādes vai komersanta īpašumā esoša ūdensapgādes	Šajā grupā iekļautas tādas iestādes vai komersanti, kuras nav sabiedrisko vai komunālo pakalpojumu sniedzēji. Tās ir • Rīgas Nacionālais Zoologiskais dārza ārpilsētas bāze "Cīruļi"; • Ieslodzījuma vietu pārvaldes Valmieras cietums;	Problēmu novēršanai ir piešķirtas īpašās normas 3 – 9 gadu apjomā. Lai arī īpašās normas var piemērot līdz 3 gadiem, atsevišķos gadījumos tās ir izsniegtas atkārtoti un pat trešo reizi. Visas iestādes vai uzņēmumi plāno korektīvos pasākumus un ir sastādījuši plānu neatbilstību novēršanai, taču arī šeit būtu

sistēma (4 sistēmas)	• VSIA Vaivari Nacionālais rehabilitācijas centrs; • Ēdoles pamatskola; Būtiskākās neatbilstības dzeramā ūdens jomā šajās iestādēs vai uzņēmumos - tiek pārsniegti dzelzs rādītāji, atsevišķos gadījumos nātrijs un sulfātu rādītāji. Kopā šajās sistēmas apkalpoto iedzīvotāju skaits ir ap 1093 iedz., taču vairums no tiem ir iestādes apmeklētāji vai darbinieki, kas iestādē uzturas daļu laika.	nepieciešamas plašākas Veselības inspekcijas pilnvaras noteikt sankcijas vai vērsties pie atbildīgajām institūcijām (ministrijas, pašvaldība utt.), lai piespiestu pakalpojumu sniedzēju veikt korektīvās darbības.
Komersanta īpašumā esoša ūdensapgādes sistēma (9 sistēmas)	Šajā grupā ietilpst tie komersanti, kuri nav sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji un komunālo saimniecību uzņēmumi, bet kuru īpašumā esošas ūdensapgādes sistēmas nodrošina ar dzeramo ūdeni arī iedzīvotājus. Tādas ir: • SIA Trikātas piens; • SIA Saimniecība 24; • AS HKScan Latvia; • SIA RECCE; • SIA Lutriņi. No minētajiem uzņēmumiem tikai 3 nodrošina ūdensapgādi arī iedzīvotājiem 7 ūdensapgādes sistēmās, kopumā ~ 206 iedzīvotājiem. Būtiskākās neatbilstības ir duļķainība un sulfāti (SIA Nākotne, HKScan, kas neapkalpo iedzīvotājus, bet nodrošina ražošanas procesus, kam ūdens kvalitāte ir pietiekama).	Problēmu novēršanai uzņēmumiem ir piešķirtas īpašās normas 6 – 9 gadu apjomā. Visi uzņēmumi plāno korektīvos pasākumus un ir sastādījuši plānu neatbilstību novēršanai, taču būtu nepieciešams stiprināt Veselības inspekcijas rīcībā esošos instrumentus, lai piemērotu sankcijas gadījumos, kad korektīvie pasākumi nav īstenoti plānotajā laikā vai apjomā. Ņemot vērā, ka sistēmās, kuras izmanto iedzīvotāji, galvenokārt ir pārsniegts dzelzs saturs dzeramajā ūdenī, kā arī neatbilst duļķainība, kā arī to, ka sistēmās lietotāju skaits svārstās no 8 – 35 iedzīvotājiem, izņemot SIA RECCE apkalpoto Griškānu pagasta Jupatovkas ielas sistēmu, kuru lieto 120 iedzīvotāji, korektīvo pasākumu izmaksas nav lielas un ir viegli īstenojamas. Taču ņemot vērā, ka sistēmas ir nelielas un, visticamāk, arī novecojušas, iespējams pastāv arī sekundārā piesārņojuma risks pārvades un ēku iekšējās sadales sistēmās, ko nevar atrisināt ar īpašo normu noteikšanu sistēmas apsaimniekotājam.

Pēc augstākminētajiem rezultātiem var secināt, ka, lai arī problēmas pastāv, tomēr vairumā gadījumu (izņemot Krāslavu, kur nodrošina ūdensapgādi vairāk nekā 8000 iedzīvotājiem, un Valdermārpili - vairāk nekā 1100 iedzīvotājiem) ūdensapgādes sistēmas ir nelielas un nodrošina centralizētu dzeramo ūdeni nelielām iedzīvotāju grupām (6-50 iedzīvotājiem, atsevišķos gadījumos - līdz 300 iedzīvotājiem). Valsts līmenī šo iedzīvotāju skaits nepārsniedz 0,1 % no centralizētu dzeramā ūdens patērētāju kopējā skaita.

Gadījumos, kad centralizētu ūdensapgādi iedzīvotājiem nodrošina komersanti, kuri nav sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji – to fokuss ir sava uzņēmuma attīstība, ne tik daudz dzeramā ūdens atbilstoša nodrošināšana, jo patērētāju skaits ir neliels un bieži vien ekonomiski izdevīgāk ir ierīkot lokālus ūdens attīrīšanas filtrus, nevis pārbūvēt visu sistēmu. Tāpat vērojams, ka ģeogrāfiski Latvijā ir vietas, kur ūdens horizontos, no kuriem tiek ņemts dzeramais ūdens, tas ir ar specifisku mikroelementu rādītāju pārsniegumu (sulfāti, nātrijs, mangāns), un tas savukārt prasa arī specifisku un sarežģītu tehnoloģisko iekārtu ierīkošanu, lai novērstu minēto rādītāju pārsniegšanu.

Tādējādi, ņemot vērā augstāk norādīto, var secināt, ka ir atbalstāma dzeramam ūdenim noteikto pazemināto nekaitīguma vai kvalitātes prasību (īpašo normu) noteikšana uz laiku, lai ūdensapgādes sistēmas īpašnieks piemērotu atbilstošu risinājumu vai tehnoloģiju, kas specifiska katrā konkrētajā gadījumā, izvērtējot arī sistēmas lietotāju vajadzības. Vienlaikus šādu normu noteikšanai nevajadzētu kalpot par pamatojumu, lai neveiktu racionālas un nereti finansiāli maz ietilpīgas investīcijas ūdens attīrīšanas iekārtu, filtru uzstādīšanai, maiņai vai rekonstrukcijai, ņemot vērā, ka, piemēram, dzelzs piemaisījumu attīrīšana vairumā gadījumu ir tehnoloģiski vienkārša. Tāpat būtu jāņem vērā, ka Eiropas Parlamenta un Padomes ierosinātie priekšlikumi (par dzeramā ūdens kvalitāti COM(2017) 753) grozījumiem Direktīvā 98/83/EK paredz, ka turpmāk īpašo normu piemērošana tiks ierobežota un to noteikšana būs iespējama tikai specifiskos gadījumos, kas varētu veicināt pašvaldību un atbildīgo komersantu praktisko rīcību, lai uzlabotu dzeramā ūdens kvalitāti vietās, kam šobrīd īpašās normas ir noteiktas jau vairākkārt un salīdzinoši vienkārši risināmās situācijās. Papildus būtu nepieciešams stiprināt Veselības inspekcijas, kā uzraugošās institūcijas rīcībā esošos administratīvos un tiesiskos instrumentus un resursu, lai būtu iespējams ne tikai veikt dzeramā ūdens kontroli un uzraudzību, bet arī piemērot sankcijas gadījumos, kad uzlabojumi, bez īpaša pamatojuma netiek nodrošināti, īpaši vienkāršās situācijās.

2. ŪDENSAPGĀDES PAKALPOJUMU JOMAS INVESTĪCIJU NOVĒRTĒJUMS ATBILSTOŠI ANKETĒŠANAS DATIEM

2.1. Investīciju virzieni kvalitatīvai ūdensapgādes pakalpojumu nodrošināšanai

Atbilstoši Pasūtītāja prasībām ir identificēti iespējamie investīciju ieguldījumu virzieni ūdensapgādes jomā, kuros būtu nepieciešamas investīcijas, lai turpinātu nodrošināt kvalitatīvus ūdensapgādes jomas pakalpojumus. Līdzīgi kā notekūdeņu savākšanas gadījumā ir noteiktas arī konkrētas veicamās aktivitātes, kas ir tieši vērstas uz kvalitatīva dzeramā ūdens iegūšanu un piegādi patērētājiem. Tabulā 2.1. uzskaitītie rīcību virzieni un veicamās aktivitātes ir atbalstāmās darbības, kvalitatīva dzeramā ūdensapgādes nodrošināšanai.

2.1. tabula

Investīciju ieguldījumu virzieni un atbalstāmās darbības dzeramā ūdensapgādes jomā

Investīciju ieguldījumu virziens	Atbalstāmās darbības
----------------------------------	----------------------

<i>Ūdensapgādes tīklu paplašināšana</i>	• Jaunu CŪS tīklu un saistītās infrastruktūras (pieslēgumu akas, atzari, pievadi utt.) izbūve; • Esošo CŪS tīklu posmu pārbūve papildus jaudu nodrošināšanai.
<i>Ūdensapgādes tīklu rekonstrukcija</i>	• Esošo CŪS tīklu posmu un saistītās infrastruktūras pārbūve un atjaunošana noplūžu un avāriju skaitu samazināšanai; • Esošo CŪS tīklu posmu un saistītās infrastruktūras pārbūve un atjaunošana jaunu pieslēgumu nodrošināšanai tieši pie šiem tīkliem.
<i>Dzeramā ūdens ieguve un sagatavošana</i>	• Jaunu ūdens ieguves vietu izbūve un aprīkošana; • Neizmantotu vai nolietotu urbumu tamponāža un objektu demontāža; • Jaunu ūdens sagatavošanas iekārtu (ŪSI) izbūve un aprīkošana; • ŪSI jaudu palielināšana vai samazināšana.
<i>Dzeramā ūdens uzglabāšana un padeve</i>	• Jaunu ūdens uzglabāšanas un padeves iekārtu (ūdenstornis, rezervuāri, otrā pacēluma sūkņu stacijas) izbūve un aprīkošana, tai skaitā sistēmas kopējās uzglabāšanas un padeves jaudas palielināšana; • Esošo ūdens uzglabāšanas un padeves iekārtu (ūdenstornis, rezervuāri, otrā pacēluma sūkņu stacijas) rekonstrukcija (t.sk. jaudu palielināšana vai samazināšana) un aprīkošana
<i>Energoefektivitātes pasākumi ūdensapgādes sistēmā</i>	• Energoefektivitātes pasākumi, kas saistīti ar saules enerģijas izmantošanu elektroenerģijas ražošanai dzeramā ūdens iegūšanā, sagatavošanā un/vai padošanā; • Esošo ūdens ieguves vietu rekonstrukcija un aprīkošana energoefektivitātes uzlabošanai; • Esošo ŪSI rekonstrukcija un aprīkošana energoefektivitātes uzlabošanai; • Esošo ūdens uzglabāšanas un padeves iekārtu energoefektivitātes uzlabošana.

2.2. Teritoriju novērtēšanas gaita un metodika

Atbilstoši Līguma Darba uzdevuma prasībām ir veikts novērtējums par esošo situāciju un investīciju nepieciešamību ūdensapgādes pakalpojumu jomā apsekojumā iekļautajās apdzīvotajās vietās jeb teritorijās ar CE lielāku par 2000. Lai atbilstoši Darba uzdevumam varētu identificētu turpmākai ūdensapgādes pakalpojumu attīstībai nepieciešamās tehniski un ekonomiski pamatotās investīcijas un veiktu šo investīciju indikatīvo izmaksu aprēķinu, tika apkopota informācija no apsekojumu laikā aizpildītajām aptaujas anketām un veiktajām intervijām. Ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēji un attiecīgo teritoriju apmeklējumi tika veikti laikā no 2020.gada 14.janvāra līdz 2020.gada 28.februārim. Apmeklējumu laikā ūdenssaimniecības pakalpojuma sniedzēju delegētie pārstāvji tika informēti par anketas aizpildīšanas nepieciešamību un būtiskākajiem aspektiem, kas jāņem vērā anketas aizpildīšanai. Anketas mērķis un formāts, kas tika saskaņots ar Pasūtītāju, bija ievākt pēc iespējas salīdzināmus un

unificētus datus par visām darba uzdevumā iekļautajām teritorijām, taču veicot praktiskos apsekojumus Izpildītājs saskārās ar situāciju, ka vairākos gadījumos deleģētajiem pārstāvjiem nav izpratne par datu iegūšanas nepieciešamību un pētījuma aktualitāti attiecīgajā teritorijā. Arī pēc plaša un detalizēta situācijas skaidrojuma, vairāku teritoriju pārstāvji neizrādīja interesi par anketu aizpildīšanu vai informācijas sniegšanu Izpildītājam, kā rezultātā vairāku aglomerāciju anketas ir ar nelielu informācijas saturu un tajās iekļauta tikai pārstāvju sniegtā, vai publiski citur iegūstama, ticama informācija par attiecīgo teritoriju.

Lielā daļā gadījumu, anketas pēc klātienes intervijas un teritoriju apsekojuma tika precizētas no ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju pārstāvju puses un papildinātas pēc Izpildītāja papildus jautājumiem pēc datu neatbilstību konstatēšanas. Vairākos gadījumos Izpildītājam nācās sniegt metodisku un praktisku atbalstu dažādu datu analīzei un aprēķināšanai, lai korekti un pēc iespējas atbilstošāk aizpildītu aptaujas anketu, kā rezultātā liels skaits anketu tika saņemtas līdz 2020.gada 18.martam, kad anketu iesniedza arī lielākās apdzīvotās vietas Rīgas teritorijā strādājošais SIA "Rīgas ūdens". Atsevišķi precizējumi un informācija tika iesniegta līdz pat 2020.gada marta beigām.

Lai arī uz ūdensapgādes jomu neattiecas Direktīvas 91/271/EEK prasību ieviešanas termiņi un Ministru kabineta 2002.gada 22.janvāra noteikumu Nr.34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī" (turpmāk MK noteikumi Nr.34) 71.punktā noteiktais apdzīvoto vietu (aglomerāciju) sadalījums, tomēr, lai nodrošinātu vienotu siutācijas analīzi ar vienlaikus veikto CKS jomas izvērtējumu - arī ūdensapgādes jomas datu analīzē ir izmantotas sagatavotās datu kopas, sadalot apdzīvotās vietas šādās CKS jomai analogās grupās:

- 1) apdzīvotās vietas jeb teritorijas ar $CE > 100\ 000$;
- 2) apdzīvotās vietas jeb teritorijas ar $CE > 10\ 000 < 100\ 000$;
- 3) apdzīvotās vietas jeb teritorijas ar $CE > 2000$.

Datu apkopojums un analīze veikta par apsekojumā iekļautajām 74 aglomerācijām, kuru novērtētais CE ir lielāks par 2000 vienību un, kas turpmāk tiks apzīmētas ar terminu "apdzīvotas vietas" vai "teritorijas", ņemot vērā, ka termins "aglomerācija" ir attiecināms tikai uz CKS pakalpojumiem, bet CŪS jomā pakalpojumu sniegšanas zona šeit un turpmāk apzīmēta ar terminu "ūdensapgādes pakalpojumu sniegšanas zona" jeb "CŪS zona". Pakalpojuma pieejamības jeb "pārklājuma" un CŪS izmantošanas līmeņa rādītāji norādīti uz 01.01.2019. saskaņā ar Izpildītāja veiktās aptaujas rezultātiem. Arī nepieciešamo investīciju novērtējums un apjoms ir apkopots saskaņā ar Izpildītāja veiktās aptaujas datiem. Ja CŪS investīcijas apsekojuma laikā nav norādītas, tad tika pieņemts, ka tehniski un ekonomiski pamatoti CŪS tīkli CŪS zonā jau ir izbūvēti pilnā apjomā, vai tie tiks izbūvēti īstenošanā esošo projektu ietvaros (piemēram, kā neattiecināmās izmaksas SAM 5.3.1. projektu ietvaros līdz 2023.gada beigām) un turpmākas investīcijas tīklu attīstībā nav nepieciešamas. Tāpat jāņem vērā, ka analizējot CŪS pakalpojumu attīstību šī izvērtējuma ietvaros, teritoriju grupā ar CE no 10000-2000 ir iekļautas arī tās teritorijas, kurās pēc CKS investīciju izvērtējuma veikšanas tika secināts, ka teritorijas vairs neatbilst aglomerāciju grupai ar $CE > 2000$. Savukārt, teritorijas, kuras pēc CKS investīciju izvērtējuma bija mainījušas vietu aglomerāciju grupā, arī CŪS izvērtējumā ir iekļautas aktuālajā teritoriju grupā.

Ņemot vērā, ka attiecībā uz ūdensapgādes pakalpojumu pieejamības jeb “pārklājuma” līmeni CŪS zonā, kā arī CŪS pakalpojumu faktiskās izmantošanas līmeni neattiecas normatīvajos aktos noteiktas prasības par minimālo sasniedzamo līmeni, jāsecina, ka CŪS pakalpojumu attīstība ir attiecīgā sabiedriskā ūdenssaimniecības pakalpojuma sniedzēja un attiecīgās pašvaldības izvēle, atkarībā no pakalpojumu pieprasījuma, CŪS infrastruktūras izveides investīciju tehniskās iespējamības un ekonomiskās pamatotības un pieejamiem finanšu līdzekļiem. Ņemot vērā, ka CŪS pakalpojumu attīstība būtu racionāli veicama, ja tā ir ekonomiski pamatota un tehniski iespējama, turpmāk analizējot aptaujas ietvaros iegūtos datus izmantoti pieņēmumi:

- gadījumos, kad ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēji nenorāda nepieciešamību pēc jaunu CŪS tīklu izbūves esošajā CŪS zonā, vai šādu tīklu izbūve nav ekonomiski pamatota – **ekonomiski pamatotais CŪS apkalpes zonas pārklājuma līmenis ir sasniegts** neatkarīgi no pārklājuma līmeņa (%);
- ja ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēji norāda nepieciešamību pēc jaunu CŪS tīklu izbūves esošajā CŪS zonā un šādas infrastruktūras izbūve ir ekonomiski pamatota – **ekonomiski pamatotais CŪS apkalpes zonas pārklājuma līmenis nav sasniegts**;
- **Faktiskais pakalpojuma izmantošanas līmenis būtu uzskatāms par sasniegtu, ja faktiskais pakalpojuma izmantošanas līmenis ir 98% apmērā no pakalpojuma pieejamības.** Šādu rādītāja līmeni neregulē ārējie normatīvie akti, bet vērtējot analogiski ar Direktīvas 91/271/EEK 3.panta mērķu izpildi, kurā pieļaujams, ka 2% gadījumu notekūdeņu var tikt apsaimniekoti izmantojot individuālus decentralizētus risinājumus, arī CŪS šī pētījuma ietvaros pieņemts, ka 2% gadījumu varētu būt pamatota CŪS pakalpojumu neizmantošana, neskatoties uz to pieejamību. Taču vērtējot no ūdenssaimniecības pakalpojuma sniedzēja saimnieciskās darbības viedokļa pakalpojumu faktiskā izmantošana būtu pēc iespējas jātuvina 100% no CŪS pakalpojuma pieejamības līmeņa.

Zemāk tabulās atsevišķi analizētas apdzīvotās vietas iepriekš minētajā grupu sadalījumā pēc iespējamiem investīciju virzieniem, tai skaitā norādot arī gadījumus, kad investīcijas ir norādītas, taču tās nav ekonomiski pamatotas:

- 1) Investīcijas ūdensapgādes jomā NAV nepieciešamas;
- 2) Jaunu CŪS tīklu izbūve esošajā CŪS zonā;
- 3) Jaunu CŪS tīklu izbūve ārpus esošas CŪS zonas;
- 4) Investīcijas dzeramā ūdens ieguves, sagatavošanas un padeves iekārtās, t.sk. investīcijas šo sistēmu rekonstrukcijā;
- 5) Investīcijas CŪS tīklu rekonstrukcijā
- 6) CŪS energoefektivitātes uzlabošana.

Apzīmējums	Skaidrojums
Sasniegts / Atbilst / Nē	Apzīmējums izmantots, lai raksturotu rādītājus, kas saskaņā ar analizēto datu kopu liecina par CŪS jomas mērķu sasniegšanu , un situāciju, ka attiecīgā jomā investīcijas nav identificētas.
Neizpildīts	Apzīmējums izmantots, lai raksturotu rādītājus, kas saskaņā ar analizēto datu kopu liecina par izvirzīto mērķu nesasniegšanu , un situāciju, ka attiecīgā jomā investīcijas izvirzīto mērķu sasniegšanai ir/var būt nepieciešamas.

Jā	Apzīmējums, kas norāda, ka attiecīgajā jomā ir identificēta nepieciešamība pēc turpmākām investīcijām, kas nav tieši saistītas ar esošo mērķu izpildi.
----	--

2.3. Ekonomiski pamatoto ieguldījumu novērtējums CŪS attīstībai

Līdzīgi kā izvērtējumā par CKS pakalpojumu attīstību arī CŪS pakalpojumi ir attīstāmi tikai tajās teritorijās, kur tas ir tehniski iespējams un racionāli jeb ekonomiski pamatoti, līdz ar to, lai novērtētu pieteikto investīciju nepieciešamību būtiski ir novērtēt attiecīgās teritorijas vai reģiona investīciju kapacitāti. Izvērtējuma ietvaros par investīciju kapacitātes rādītāju ir izvēlēts attiecīgā statistiskā reģiona (Rīga, Pierīga, Vidzeme, Zemgale, Latgale, Kurzeme) iedzīvotāju ienākumu līmenis uz 1 mājsaimniecības locekli un attiecīgā reģiona vidējais tarifu līmenis (% no mājsaimniecības ienākumiem) uz aglomerāciju apsekojuma brīdi. Šajā izvērtējumā par CŪS tīklu ekonomisko pamatotību izmantota CKS tīklu attīstības ekonomiskās pamatotības aprēķināšanas metodika.

Ņemot vērā pašreizējo kopējo ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifu un statistikas reģiona vidējos mājsaimniecības ieņēmumus uz 1 iedz. tika aprēķināts vidējais tarifu līmeni (% no kopējiem ienākumiem) izvērtējumā par CKS investīciju nepieciešamību tika novērtēts katras aglomerācijas vidējais tarifu līmenis un pieņemot, ka maksimālais tarifu līmenis no mājsaimniecības ieņēmumiem nedrīkst pārsniegt 4%, tika aprēķināta starpība starp maksimāli iespējamo un pašreizējo tarifu līmeni un izsakot to EUR/mēnesī uz 1 iedz. Aprēķinātā starpība tiek uzskatīta par "pieejamo" finansējuma rezervi turpmākai kopējai ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībai attiecīgās teritorijas (aglomerācijas, CŪS zonas) robežās, tāpēc iegūtās vērtības katrā aglomerācijā tika multiplicēta uz 50 gadu periodu, neņemot vērā nedz iespējamās tarifu veidojošo tiešo un netiešo izmaksu (elektroenerģija, atalgojums, dabas resursu izmaksas, darbaspēka izmaksas utt.) izmaiņas, nedz mājsaimniecības notekūdeņu patēriņa vai vidējo ienākumu izmaiņas, nedz iespējamās iedzīvotāju skaita izmaiņas, kuras šī izvērtējuma ietvaros nav iespējams novērtēt. Aprēķina periods – 50 gadi saistīts ar galvenā kapitālieguldījuma objekta – CKS un CŪS tīklu normatīvo kalpošanas periodu, pēc kura lielākā daļa infrastruktūras būs nepieciešams nomainīt un atkārtoti ieguldīt finanšu resursu darbības nodrošināšanai.

Iegūtā aprēķina vērtība - EUR/iedz. 50 gadu periodā, norāda uz maksimālo finanšu resursu apjomu, ko katrs ūdenssaimniecības pakalpojuma lietotājs varētu atļauties caur pakalpojuma tarifu līdzfinansēt jaunās infrastruktūras izbūvei pieļaujamās tarifa robežās. Aprēķinātie finanšu resursi CKS investīciju izvērtējumā raksturoja kopējās pieejamās investīcijas ūdenssaimniecības pakalpojumu (gan CKS, gan CŪS) attīstībai, tāpēc veicot aprēķinus par CKS tīklu attīstības ekonomisko pamatojumu, pieņemts, ka CKS tīklu izbūvei būtu novirzāmi 50% no aprēķinātā finanšu apjoma, pieņemot, ka teritorijās, kurās tiks attīstīta CKS infrastruktūra, būs nepieciešams veikt ieguldījumus arī CŪS attīstībai, kam attiecīgi saglabājas 50% no kopējā pieļaujamā investīciju apjoma. Apkopojot katrā statistikas reģionā ietilpstošo CŪS zonu maksimāli pieejamo finansējumu CŪS tīklu attīstībai, tika aprēķināta arī reģiona vidējais ekonomiski pamatotais ieguldījumu sliekšnis. Jāņem vērā, ka gadījumos, kad aglomerācijas pieteikto investīciju apmērs uz 1 iedz. pārsniedza reģiona vidējo ieguldījumu sliekšni, bet nepārsniedza reģiona maksimālo ieguldījumu sliekšni – šādas investīcijas tika uzskatītas par ekonomiski pamatotām. Lai ievērotu arī aglomerāciju grupu atšķirības, ekonomiski pamatotu izmaksu dalījums veikts ne tikai statistikas reģionu ietvaros, bet arī aglomerāciju grupu griezumā.

2.3. tabula

Maksimālie mājsaimniecību izdevumi dzeramā ūdensapgādes jomā

		Rīga	Pierīga	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale
	Mājsaimniecības ienākumi uz 1 iedz. EUR/mēnesī	668.94	590.78	430.99	467.41	500.76	376.14
CE 10 000-100 000	Vidējais esošais tarifs % no mājsaimniecības ienākumiem	0.76	1.12	1.23	1.01	1.01	1.15
	MAX investīcijas CKS	6020.46	5748.49	4063.67	4524.75	4766.56	3394.28
	MIN investīcijas CKS	6020.46	3682.51	2772.05	3526.73	4131.99	3033.97
	VIDĒJĀS investīcijas	6020.46	5096.43	3582.6	4186.96	4498.97	3214.12
CE 10 000-2 000	Vidējais esošais tarifs % no mājsaimniecības ienākumiem		1.23	1.33	1.05	1.25	1.08
	MAX investīcijas CKS		5957.62	4050.35	4544.71	4775.02	3586.57
	MIN investīcijas CKS		2651.86	2761.41	3353.08	3037.35	3023.52
	VIDĒJĀS investīcijas CKS		4903.25	3449.01	4132.54	4126.79	3290.61

2.4. Teritorijas, kurās investīcijas esošajā ūdensapgādes pakalpojumu zonas ietvaros nav nepieciešamas

Veicot noteikto apdzīvoto vietu apmeklējumu un intervijas ar deleģētajiem pārstāvjiem no ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzējiem un attiecīgajām pašvaldībām, tika secināts, ka vairākos gadījumos ūdensapgādes joma ir sakārtota un darbojas atbilstoši - pakalpojums ir pieejams visā teritorijā, kur pēc tā ir pieprasījums, vai centralizēta ūdensapgādes pakalpojumu sniegšana ir pamatota; ūdens sagatavošanas iekārtas (ŪSI) nodrošina kvalitatīvu dzeramā ūdens sagatavošanu un ievadi CŪS; esošo tīklu tehniskais stāvoklis ir apmierinošs un investīcijas to atjaunošanā tuvākajos 5 gados nav aktuālas. Neskatoties uz to, apkopojot informāciju par šīm apdzīvotajām vietām, secināts, ka vairākās no tām CŪS faktisko lietotāju skaits ir mazāks par 98% no tā iedzīvotāju skaita, kam CŪS pakalpojumi ir pieejami, līdz ar to joprojām ir nepieciešama pakalpojumu sniedzēju un vietējo pašvaldību iesaiste, lai veicinātu faktisko pieslēgumu izbūvi un izmantošanu. Tāpat jāņem vērā, ka gadījumos, kad investīcijas CŪS zonā anketas ietvaros netika norādītas vai plānotas, tās var būt nepieciešamas, bet to apmērs ir tāds, kuru ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzējs ir plānojis veikt saimnieciskā kārtā – izmantojot pašu līdzekļus, aizņēmumus kredītiestādē vai izmantojot pašvaldības finansējumu un nav uzskatījis par tādu, kas iekļaujams turpmāko investīciju analizē par attiecīgo aglomerāciju. Gadījumos, kad informācija anketēšanas laikā nav sniegta, ir sniegts eksperta vērtējums par faktisko situāciju, ņemot vērā publiski pieejamo informāciju. Tabulā 2.4. atzīmēti gadījumi, kad aglomerācijā investīciju nepieciešamība anketēšanas laikā nav fiksēta, bet vienlaikus ūdens zudumu apjoms pārsniedz attiecīgās teritorijas grupas vidējo apjomu, kas fiksēts ~20%. Teritorijās, kur ūdens zudumu apjoms ir lielāks, var pastāvēt riski par tīklu rekonstrukcijas nepieciešamību.

2.4. tabula

Teritorijas, kurās investīcijas ūdensapgādes jomā nav nepieciešamas

CŪS zonas nosaukums	Iedzīvotāju skaits CŪS zonā (anketas dati)	Esošā CŪS pieejamība /izmantošana* (% , anketas dati)	Ekonomiski pamatotas investīcijas (EUR/ iedz.)	Dzeramā ūdens kvalitāte	Ūdens zudumu apjoms % (anketas datiem)	CŪS zonas paplašināšana (anketas datiem)	
CŪS zonas ar CE <100 000							
CŪS zonas ar CE 10 000 – 10 000							
Bauska	8 272	96.84	98.75	4498.97	Atbilst	32	Nav plānota
	- Ņemot vērā, ka CKS tīkli ir pieejami 100% aglomerācijas, būtu jāizvērtē, vai CŪS tīklu izbūve vēl 1056 iedz., kas dzīvo aglomerācijā tiešām nav nepieciešama un ir veicama saimnieciskā kārtībā par pašu līdzekļiem. - Ūdens zudumu samazināšanai jāizvērtē nepieciešamie pasākumi un investīcijas.						
Talsi	9 620	100.0	99.50	4186.96	Atbilst	27	Nav plānota
	Ūdens zudumu samazināšanai jāizvērtē nepieciešamie pasākumi un investīcijas.						
CŪS zonas ar CE 10 000 – 2 000							
Baltezers	1 470	89.80	84.85	4903.25	Atbilst	20	Nav plānota
	Jaunu tīklu izbūve esošajā CŪS zonā aptaujas laikā nav plānoti, bet būtu jāvērtē, vai to izbūve ir nepieciešama un vai ir tehniski iespējama un ekonomiski pamatota, ņemot vērā, ka CKS aglomerācijā ir 2518 iedz.						
Dundaga	1 393	n/d	n/d	4132.54	Atbilst	n/d	Nav plānota
	Aptaujas laikā netika sniegta visa nepieciešamā informācija, līdz ar to nav iespējams veikt novērtējumu par esošo situāciju. Saskaņā ar statistikas pārskata “2-Ūdens” datiem iegūtā dzeramā ūdens apjoms ir 56.56 tūkst.m³ ir tuvs CKS notekūdeņu apjomam, un CŪS pakalpojumu pieejamība un lietošana varētu būt līdzīga CKS līmenim ~ 95%.						
Ķegums	2 159	70.96	88.32	4903.25	Atbilst	25	Nav plānota
	Jaunu tīklu izbūve esošajā CŪS zonā aptaujas laikā nav plānoti, bet būtu jāvērtē, vai to izbūve nav nepieciešama un vai ir tehniski iespējama un ekonomiski pamatota, ņemot vērā, ka CKS tīklu izbūve līdz 100% ir ekonomiski pamatota.						
Liepa	1 966	100.0	97.30	3449.01	Atbilst	0	Nav plānota
	Ūdens zudumu apjoms nav novērtēts un būtu jāveic papildus izvērtējums tā korektai noteikšanai.						
Līvāni	7 850	89.80	79.83	3290.61	Atbilst	9.9	Nav plānota
	- Jaunu tīklu izbūve esošajā CŪS zonā aptaujas laikā nav plānota, bet būtu jāvērtē, vai to izbūve ir nepieciešama un vai ir tehniski iespējama un ekonomiski pamatota CŪS nodrošināšana vēl ~799 iedzīvotājiem. - Jāveicina faktisko pieslēgumu veidošana, jo šobrīd CŪS ir pieejams, bet neizmanto 1422 iedz.						
Malta	2 543	n/d	n/d	3290.61	Atbilst	n/d	Nav plānota
	Aptaujas laikā netika sniegta visa nepieciešamā informācija, līdz ar to nav iespējams veikt novērtējumu par esošo situāciju. Saskaņā ar statistikas pārskata “2-Ūdens” datiem iegūtā dzeramā ūdens apjoms ir 45.63 tūkst.m³ ir tuvs CKS notekūdeņu apjomam, un CŪS pakalpojumu pieejamība un lietošana varētu būt līdzīga CKS līmenim ~ 70%.						
Priekulji	2 239	n/d	n/d	3449.01	Atbilst	n/d	Nav plānota
	Aptaujas laikā netika sniegta visa nepieciešamā informācija, līdz ar to nav iespējams veikt novērtējumu par esošo situāciju. Saskaņā ar statistikas pārskata “2-Ūdens” datiem iegūtā dzeramā ūdens apjoms ir 113.1 tūkst.m³ ir tuvs CKS notekūdeņu apjomam, un CŪS pakalpojumu pieejamība un lietošana varētu būt līdzīga CKS līmenim ~ 95%.						
Skrīveri	2 816	52.06	87.04	4126.79	Atbilst	11.78	Nav plānota
	Jaunu tīklu izbūve esošajā CŪS zonā aptaujas laikā nav plānota, esošais CŪS tīklu pārklājums ir lielāks par CKS tīklu pārklājumu (45.31%), līdz ar to turpmāka CŪS tīklu attīstība varētu ierobežot tehniskā izbūves iespējamību līdzīgi kā CKS tīklu attīstībā.						
Vangaži	3 550	98.59	98.57	4903.25	Atbilst	n/d	Nav plānota
	Jaunu tīklu izbūve CŪS zonā nav plānota, jo bez CŪS tīkliem šobrīd ir tikai atsevišķas viensētas vasarnīcu un “dārziņu” teritorijā, kurām izbūvēt CŪS var nebūt racionāli. Esošais tīklu pārklājums un lietojums pārsniedz 98%.						
Vecumnieki	2 239	n/d	n/d	4126.79	Atbilst	n/d	Nav plānota

CŪS zonas nosaukums	Iedzīvotāju skaits CŪS zonā (anketas dati)	Esošā CŪS pieejamība /izmantošana* (% , anketas dati)	Ekonomiski pamatotas investīcijas (EUR/ iedz.)	Dzēramā ūdens kvalitāte	Ūdens zudumu apjoms % (anketas datiem)	CŪS zonas paplašināšana (anketas datiem)
	Aptaujas laikā netika sniegta visa nepieciešamā informācija, līdz ar to nav iespējams veikt novērtējumu par esošo situāciju. Saskaņā ar statistikas pārskata "2-Ūdens" datiem iegūtā dzēramā ūdens apjoms ir 70.83 tūkst.m³ ir 150% no CKS notekūdeņu apjomam, no kā secināms, ka CŪS pakalpojumu pieejamība un lietošana varētu būt 1,5 reizes augstāka nekā CKS līmenis un veidot ~ 80%.					

*CŪS pieejamības (%) novērtēta pret kopējo iedz.skaitu CŪS zonā, bet CŪS izmantošana pret CŪS pakalpojuma pieejamību jeb cik % no tiem iedz. kam CŪS ir pieejams to izmanto. Ja CŪS faktiskā izmantošana ir >98% no to pieejamības un jaunas investīcijas nav plānotas, šī izvērtējuma ietvaros uzskatāms, ka pārklājuma līmenis ir pietiekams.

2.5. Teritorijas, kurās ir nepieciešamas investīcijas ūdensapgādes tīklu izbūvei esošajā pakalpojumu sniegšanas zonā

Veicot ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju aptauju, lielā daļā apsekoto apdzīvoto vietu, kurās plānota CKS tīklu attīstība esošās aglomerācijas ietvaros norādīts, ka nepieciešama arī CŪS tīklu izbūve esošās CŪS zonas ietvaros. Zemāk esošajā tabulā apkopotas visas interviju laikā norādītās CŪS investīcijas, sākotnēji norādot ekonomiski pamatotās CŪS investīcijas attiecīgajā apdzīvoto vietu grupā un pēc tam, investīcijas, kuru īstenošana pēc anketā norādītajiem datiem nav ekonomiski pamatota.

2.5. tabula

Teritorijas, kurās sniegta informācija par investīciju nepieciešamību CŪS tīklu izbūvei esošās CŪS zonas ietvaros

CŪS zonas nosaukums (investīcijas EUR)*	Iedzīvotāju skaits CŪS zonā (anketas dati)	Esošā CŪS pieejamība /izmantošana* (%, anketas dati)	Plānotā CŪS pieejamība /izmantošana** (%, anketas dati)	Plānotās investīcijas (EUR/ iedz.)	Ekonomiski pamatotas investīcijas (EUR/ iedz.)		
CŪS zonas ar CE <100 000							
Rīga (31 907 000)	677 295	98.03	99.09	100.56	99.11	1 859.17	6 020.46
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 4138 iedz., lai gan pēc anketā sniegtās informācijas par esošo tīklu pārklājumu CŪS tīkli būtu nepieciešami 13 371 iedz., bet faktiskie pieslēgumi - 19 398 iedz. - Pirms investīciju veikšanas atkārtoti jāpārliedzinās par faktisko CŪS pieejamību un papildus nepieciešamo investīciju apjomu						
CŪS zonas ar CE 100 000 – 10 000							
Ādaži (1 524 900)	9 813	86.35	76.29	100.0	79.53	1 138.83	5 096.43
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 1339 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Jēkabpils (926 565)	22 805	93.17	93.86	94.07	93.92	4 497.89	4 498.97
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 206 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Krāslava (532 400)	8 878	97.88	84.29	99.90	84.61	2 957.78	3 214.12
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 180 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Ķekava-Valdlauči (378 300)	10 120	95.34	94.65	97.29	94.76	1 910.61	5 096.43
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 198 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						

CŪS zonas nosaukums (investīcijas EUR)*	Iedzīvotāju skaits CŪS zonā (anketas dati)	Esošā CŪS pieejamība /izmantošana* (%, anketas dati)		Plānotā CŪS pieejamība /izmantošana** (%, anketas dati)		Plānotās investīcijas (EUR/ iedz.)	Ekonomiski pamatotas investīcijas (EUR/ iedz.)
Limbaži (384 400)	7 297	97.51	92.75	98.52	92.82	5 194.59	5 096.43
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 74 iedz., lai arī investīcijas pārsniedz reģiona vidējo pamatoto līmeni, tās nepārsniedz reģiona maksimālos griestus – 5 748.49 EUR/iedz., tāpēc novērtētas kā pamatotas; - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Mārupe (582 000)	18 964	93.20	92.46	94.22	92.55	2 984.62	5 096.43
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 195 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Salaspils (1 011 202)	19 642	96.71	97.35	97.84	97.38	4 554.96	5 096.43
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 222 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Sigulda (1 443 000)	14 292	95.62	89.91	98.76	90.23	3 213.81	5 096.43
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 449 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Tukums (217 200)	18 102	99.20	87.21	99.56	87.26	3 102.86	5 096.43
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 70 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Cēsis (191 800)	16 146	99.81	97.29	100.0	97.30	4 566.67	3 582.60
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 42 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Jelgava (2 080 195)	57 571	99.50	88.87	99.89	89.77	9 286.58	4 498.97
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 224 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Jūrmala (3 000 000)	55 575	88.44	78.15	89.34	78.37	6 000.00	5 096.43
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 500 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Kuldīga (1 941 000)	11 237	97.72	92.86	100.0	93.02	7 582.03	4 186.96
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 256 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Valmiera (535 500)	25 802	99.64	94.65	99.81	94.66	12 170.45	3 582.60
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 44 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Olaine (252 400)	10 594	100.0	100.0	100.0	100.0	n/d	5 096.43
	Aptaujā nav sniegta informācija par papildus investīciju ietvaros (1500 metri CŪS tīkli) pieslēdzamo iedz. skaitu, bet ņemot vērā esošo 100% pakalpojuma pieejamību, jaunu tīklu izbūve esošā CŪS zonā nav pamatota un iespējama.						
CŪS zonas ar CE 10 000 – 2 000							
Aizpute (135 000)	4 304	96.89	94.68	96.89	94.68	32.37	4 132.54
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu sacelšanai, no kā ieguvums būs visiem CŪS lietotājiem. - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Auce (1 020 000)	3 292	73.91	86.23	84.20	87.91	3 008.85	4 126.79
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 339 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Babīte (340 000)	6 002	86.95	95.42	89.95	95.57	1 888.89	4 903.25
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 180 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Baloži	5513	100.0	97.90	100.0	97.90	19.59	4 903.25

CŪS zonas nosaukums (investīcijas EUR)*	Iedzīvotāju skaits CŪS zonā (anketas dati)	Esošā CŪS pieejamība /izmantošana* (%, anketas dati)		Plānotā CŪS pieejamība /izmantošana** (%, anketas dati)		Plānotās investīcijas (EUR/ iedz.)	Ekonomiski pamatotas investīcijas (EUR/ iedz.)
(108 000)	Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu sacelšanai, no kā ieguvums būs visiem CŪS lietotājiem.						
Balvi (595 000)	6 486	93.96	94.14	98.63	94.42	1 963.70	3 290.61
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 303 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Dagda (228 480)	2030	96.50	n/d	100.0	n/d	3 218.03	3 290.61
	Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 71 iedz., bet nav zināms faktisko pieslēgumu līmenis.						
Ikšķile (7 041 400)	6 116	56.57	61.94	100.0	80.19	2 207.34	4 903.25
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 3190 iedz., ņemot vērā arī potenciālo iedz.skaitu pieaugumu; - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Ilūkste (430 100)	2 287	94.45	97.08	100	97.25	3 386.61	3 290.61
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 127 iedz., lai arī investīcijas pārsniedz reģiona vidējo pamatoto līmeni, tās nepārsniedz reģiona maksimālos griestus – 3 586.57 EUR/iedz., tāpēc novērtētas kā pamatotas; - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Gulbene (438 240)	8 378	88.48	92.58	92.00	92.86	1 485.56	3 582.60
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 295 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Kārsava (1 360 000)	2 077	60.18	94.08	100.0	96.44	1 644.50	3 290.61
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 827 iedz.; - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Lielvārde (4 163 640)	6 153	62.62	83.55	100.0	89.70	1 810.28	4 903.25
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 2300 iedz.; - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Ludza (680 000)	8 252	94.52	93.59	98.46	93.85	2 092.31	3 290.61
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 325 iedz.; - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Pļaviņas (3 026 000)	3 248	52.52	93.14	100.0	96.40	1 962.39	4 126.79
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 1542 iedz.; - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Preiļi (51 000)	7 361	99.63	95.42	100.0	95.44	1 888.89	3 290.61
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 27 iedz.; - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Roja (132 600)	2 413	98.55	77.29	98.55	77.29	55.76	4 132.54
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu sacelšanai, no kā ieguvums būs visiem CŪS lietotājiem. - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Rūjiena (2 307 410)	2 858	50.07	77.15	78.93	85.50	2 796.86	3 449.01
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 825 iedz.; - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Saulkrasti (965 940)	4 969	54.04	86.96	57.80	87.81	5 165.45	4 903.25
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 187 iedz., lai arī investīcijas pārsniedz reģiona vidējo pamatoto līmeni, tās nepārsniedz reģiona maksimālos griestus – 5 957.62 EUR/iedz., tāpēc novērtētas kā pamatotas; - Jāpārvērtē CŪS zonas lielums vai faktiskais CŪS pārklājums, jo arī pēc papildus investīcijām CŪS pārklājums ir nepietiekams; - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						

CŪS zonas nosaukums (investīcijas EUR)*	Iedzīvotāju skaits CŪS zonā (anketas dati)	Esošā CŪS pieejamība /izmantošana* (%, anketas dati)		Plānotā CŪS pieejamība /izmantošana** (%, anketas dati)		Plānotās investīcijas (EUR/ iedz.)	Ekonomiski pamatotas investīcijas (EUR/ iedz.)
Skrunda (1 660 900)	2 005	58.65	91.41	83.69	93.98	3 308.57	4 132.54
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 502 iedz.; - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Smiltene (463 930)	6 086	94.61	82.60	98.65	83.31	1 885.89	3 449.01
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 246 iedz.; - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Ulbroka (55 930)	3 051	98.95	86.25	100.0	86.40	1 747.81	4 903.25
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 32 iedz.; - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Valka (243 100)	5 173	96.06	91.39	100.0	91.73	1 191.67	3 449.01
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 204 iedz.; - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Vijāni (1 515 550)	3 299	72.17	83.24	100.0	87.90	1 650.93	3 290.61
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 918 iedz.; - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Alūksne (1 020 000)	7 145	97.45	89.23	100.0	89.50	5 604.400	3 449.01
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 182 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Ērgļi (170 000)	1 739	92.18	93.08	92.93	93.13	13 076.92	3 449.01
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 13 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Īslīce (530 400)	1 889	94.02	100.0	99.84	100.0	4 821.82	4 126.79
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 110 iedz., bet tās pārsniedz arī reģiona maksimālo pamatoto investīciju līmeni – 4775.02 EUR/iedz., līdz ar to būtu nepieciešams precizēt investīciju apmēru, lai tās būtu ekonomiski pamatotas; - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Jaunolaine (629 000)	3 110	97.17	100.0	99.68	100	8 064.10	4 126.79
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 78 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Jaunpiebalga (119 000)	836	69.38	97.93	70.57	97.97	11 900.0	3 449.01
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 10 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Kandava (391 000)	3 585	83.60	81.31	85.27	81.68	6 516.67	4 132.54
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 60 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						
Varakļāni (153 000)	1 956	98.47	88.73	99.74	88.88	6 120.00	3 449.01
	- Papildu investīcijas plānotas CŪS tīklu izbūvei 25 iedz., - Jāveicina faktisko pieslēgumu izbūve pie esošiem CŪS tīkliem						

* norādītās investīcijas jaunu CŪS tīklu izbūvei esošās CŪS zonas robežās, tabulā norādītā, plānotā CŪS pārklājuma nodrošināšanai

** pieņemot, ka CŪS faktiskie pieslēgumi ir vienādi ar plānoto CŪS pakalpojumu pārklājuma pieaugumu pēc papildus investīcijām ("pieslēdzas visi jaunie klienti"), ņemot vērā faktiskos lietotājus, kas varētu pieslēgties pie iepriekš izbūvētās CŪS infrastruktūras.

Kā redzams no apkopotās informācijas lielākajā daļā teritoriju investīcijas CŪS tīklu attīstībai esošajās CŪS zonās ir ekonomiski pamatotas un tās būtu iespējams pilnā apmērā segt no pakalpojuma tarifiem. Taču jāņem vērā, ka vairāku teritoriju anketu datus var nebūt iekļautas visas nepieciešamās investīcijas, taču secināms, ka lielākoties ir iekļautas investīcijas, kas arī pakalpojumu sniedzēju ieskatā ir būtiskas un nepieciešamas CŪS sistēmas pilnveidei. Apdzīvotajās vietās, kurās arī pēc ekonomiski pamatoto investīciju veikšanas joprojām CŪS pārklājuma līmenis ir zem 98% no CŪS zonas, būtu nepieciešams izvērtēt, vai

veiktā pakalpojuma pieejamības uzskaitē ir korekta, un pārskatīt CŪS zonas lielumu, jo par CŪS zonu, līdzīgi kā CKS aglomerācijas gadījumā, būtu uzskatāma tāda blīvi apdzīvota teritorija, kurā CŪS tīklu izbūve un uzturēšana ir ekonomiski pamatota un tehniski iespējama. Apkopojums par pieprasīto investīciju apmēru jaunu CŪS tīklu izbūvei esošajā CŪS zonā apkopots tabulā 2.5.1.

2.5.1. tabula

**Apkopojums pa teritoriju grupām, par investīciju nepieciešamību
CŪS tīklu izbūvei esošās CŪS zonas ietvaros**

CŪS pakalpojumu zonu grupa	CŪS pakalpojumu zonu skaits grupā	Investīcijas nepieciešamas esošajā CŪS zonā			CŪS pakalpojumu pieejamības pieaugums grupā* (no/uz,%)
		KOPĀ (teritorijas/ investīcijas, EUR/ papildus iedz., EUR/iedz.)	Pamatotas (teritorijas/ investīcijas, EUR/ papildus iedz., EUR/iedz.)	Nepamatotas (teritorijas/ investīcijas, EUR/ papildus iedz., EUR/iedz.)	
CE>100 000	1	1 31 907 000 4138 7710,7	1 31 907 000 4138 7710,7	0	+0.62 (98.03 / 98.65)
CE 100 000 – 10 000	23	15 15 000 862 3 999 3751.15	9 6 999 967 2 933 2386.62	6 8 000 895 1 066 7505.53	+0.8 (97.28 / 98.08)
CE 10 000 - 2000	50	29 29 974 620 12 918 2320.38	22 26 962 220 12 440 2167.38	7 3 012 400 478 6302.09	+7.0 (86.57 / 93.57)

** norādīts CŪS pieejamības līmenis teritoriju grupā kopumā, ņemot vērā arī teritorijas, kurās investīciju nepieciešamība jaunu CŪS tīklu izbūvei esošajā CŪS pakalpojumu zonā aptaujas laikā netika fiksēta, un ņemot vērā pamatoto investīciju ietekmi.*

Visās iepriekšējā tabulā apkopotajās teritorijās, kur aptaujas laikā fiksēta nepieciešamība veikt jaunu tīklu izbūvi esošajā CŪS zonā, izņemot Olaini, Jaunolaini un Īslīci, ir būtiski uzlabot faktisko CŪS pakalpojumu izmantošanu, kura vidējais līmenis pirms papildus investīciju veikšanas šajā tabulā iekļautajās aglomerācijās ir 90.71 % teritoriju grupā ar CE no 100 000 – 10 000 un 89.51% teritoriju grupā ar CE no 10 000 – 2000. Jāņem vērā, ka jaunu pieslēgumu izveide pie jau esošās CŪS tīklu infrastruktūras rada papildus ienākumus ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzējam, kas savukārt nozīmē lielāku pakalpojuma sniedzēja finansiālo stabilitāti un finanšu iespējas jaunai tīklu attīstībai, infrastruktūras rekonstrukcijai un atjaunošanai.

2.6. Teritorijas, kurās ir nepieciešamas investīcijas ūdensapgādes tīklu izbūvei ārpus esošās pakalpojumu sniegšanas zonas

Līdzvērtīgi CKS aglomerāciju gadījumā arī CŪS pakalpojumu attīstība ir process, kas vistiešākajā mērā ir atkarīgs no iedzīvotāju migrācijas, ražošanas attīstības un iedzīvotāju dzīvesveida tendencēm un to izmaiņām. Tāpēc mainoties iedzīvotāju izpratnei par dzīvošanai labāko vietu vai uzņēmēju izvēlei par jaunu ražošanas vietu attīstību, mainās arī apbūves un saimnieciskās dzīves koncentrācija, kā rezultātā ir apdzīvotas teritorijas, kurās iedzīvotāju skaits samazinās, nepieciešamība pēc jauniem CŪS pakalpojumiem vai jau esošiem CŪS pakalpojumiem samazinās, tai pašā laikā veidojoties vietām, kur CŪS pakalpojumi nav iepriekš bijuši pieejami un pieprasījums pēc tiem aug straujāk, nekā notiek tīklu attīstība. Līdzīgi kā ar CKS tīklu un pakalpojumu attīstību arī CŪS gadījumā būtiskākais pieprasījums pēc pakalpojumu pieejamības ārpus esošajām CŪS zonām ir vērojams Pierīgas reģionā, kur attīstās gan esošās apdzīvotās vietas, gan veidojas un saplūst kopā jaunas, iepriekš bez apbūves esošas teritorijas. Zemāk esošajā tabulā apkopota informācija par apdzīvoto vietu apsekojuma rezultātiem attiecībā uz jaunu CŪS tīklu izbūves nepieciešamību ārpus esošās CŪS zonas. Pie ūdens ieguves un sagatavošanas kapacitātes ir norādīta informatīva informācija par pakalpojuma sniedzēja sniegto informāciju, vai sistēmā ir nepieciešami papildus uzlabojumi, kas būtu saistāmi arī CŪS pakalpojumu zonas paplašināšanas ietekmi.

2.6. tabula

Teritorijas ar CŪS pakalpojumu zonas robežu attīstības potenciālu

CŪS zonas nosaukums	Papildus iedz. skaits (anketas dati)	Investīcijas CŪS tīklos (EUR, anketas dati)	Investīcijas EUR/iedz.	Pamatotais investīciju sliekšnis (EUR/iedz.)	Ūdens ieguves, sagatavošanas kapacitāte	Piezīmes
CŪS zonas ar CE >100 000						
CŪS zonas ar CE 100 000 – 10 000						
Ķekava	+1850	4 001 350	2 162.89	5 096.43	Uzlabojama: ŪSI jaudas palielināšana – 278 400 EUR	
Ogre	+1900	4 920 000	2 589.47	5 096.43	Pietiekama	
Salaspils	+477	2 579 251	5 407.23	5 093.43	Pietiekama	Investīcijas uz 1 iedz. pārsniedz reģiona vidējo, bet nepārsniedz reģiona maksimālo sliekšni – 5748.49 EUR/iedz., līdz ar to CŪS paplašināšana rūpīgi jāvērtē
Saldus	+806	1 900 000	2 357.32	4 186.96	Pietiekama	
Valmiera	+314	772 500	2 460.19	3 582.60	Pietiekama	
Daugavpils	+4 395	15 609 600	3 551.67	3 214.12	Pietiekama	Saskaņā ar aptaujas datiem ekonomiski nepamatota ir tīklu izbūve Dzintaru, Vizbuļu, Mežciema ielas rajonos
Cēsis	+157	1 032 000	6 573.25	3 582.60	Pietiekama	
Jelgava	+1901	15 900 000	8 364.02	4 498.97	Pietiekama	
Sigulda	+119	1 396 000	11 731.09	5 096.43	Pietiekama	

CŪS zonas nosaukums	Papildus iedz. skaits (anketas dati)	Investīcijas CŪS tīklos (EUR, anketas dati)	Investīcijas EUR/iedz.	Pamatotais investīciju sliekšnis (EUR/iedz.)	Ūdens ieguves, sagatavošanas kapacitāte	Piezīmes
Tukums	+68	761 100	11 192.65	5 096.43	Pietiekama	
Ādaži	n/d	204 000	n/d	5 096.43	Uzlabojama: 2.PSS – 150 000 EUR;	
Jūrmala	n/d	3 000 000	n/d	5 096.43	Pietiekama	
CŪS zonas ar CE 10 000 – 2 000						
Babīte	+180	399 500	2 219.44	4 903.25	Pietiekama	
Baloži	+3107	1 869 490	601.70	4 903.25	Pietiekama	
Carnikava	+666	1 394 000	2 093.09	4 903.25	Pietiekama	
Ozolnieki	+377	853 400	2 263.66	4 126.79	Pietiekama	
Saulkrasti	+933	1 382 100	1 481.35	4 903.25	Pietiekama	
Smiltene	+331	1 227 740	3 709.18	3 449.01	Pietiekami	Investīcijas uz 1 iedz. pārsniedz reģiona vidējo, bet nepārsniedz reģiona maksimālo sliekšni – 4050.35 EUR/iedz., līdz ar to CŪS paplašināšana rūpīgi jāvērtē
Ulbroka	+2225	3 507 100	1 576.22	4 903.25	Uzlabojama: 2 akas, ūdens rezervuārs 200m3, 2 papildus filtri ūSI stacijā un 3.PSS – 343 800 EUR	Paplašināšana vērsta uz Dreiliņu ciema pievienošanu CŪS zonai
Iecava	+250	1 349 800	5 399.20	4 126.79	Pietiekama	
Varakļāni	+36	394 400	10 955.56	3 449.01	Pietiekama	
Grobiņa	n/d	340 000	n/d	4 132.54	Pietiekama	

Kā redzam tabulā 2.6., tad kopumā 22 teritorijās ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēji plānojuši CŪS zonas paplašināšanu ārpus esošas CŪS pakalpojumu teritorijas, un 12 no šīm teritorijām jeb apmēram 55% šāda veida investīcijas ir ekonomiski pamatotas un tās būtu iespējams segt no pakalpojuma tarifa. 3 gadījumos pakalpojuma sniedzēji (Ādaži, Jūrmala, Grobiņa) nav varējuši nosaukt, vai precīzi minēt papildus iedzīvotājus, kuriem plānota CŪS tīklu izbūve, līdz ar to nav iespējams novērtēt šādu investīciju pamatotību un tās iekļautas grupā, kur investīcijas nav pamatotas, bet pēc papildus informācijas saņemšanas turpmāko investīciju plānošanas laikā, var izvērtēt tīklu izbūves ekonomisko pamatotību ārpus esošas CŪS zonas.

Apkopojums par pieprasīto investīciju apmēru jaunu CŪS tīklu izbūvei ārpus esošas CŪS zonas pa teritoriju grupām apkopots tabulā 2.6.1., kur redzams, ka paredzamais investīciju apjoms teritorijās, kurās CŪS paplašināšana ir pamatota ir būtiski mazāks (zem 50% vai tuvu 50%) par maksimālo investīciju sliekšni, kas liecina, ka šīs investīcijas būtu jāīsteno arī gadījumos, kad šādām aktivitātēm nav pieejami valsts vai ES fondu finanšu līdzekļi, vienlaikus izvērtējot kāds būs faktiskais CŪS pakalpojumu lietotāju skaits, lai

mazinātu riskus, ka pēc CŪS tīklu izbūves tie netiek lietoti un investīcijas kļūst par papildus finansiālu slogu ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzējam.

2.6.1. tabula

**Apkopojums pa teritoriju grupām, par investīciju nepieciešamību
CŪS tīklu izbūvei ārpus esošās CŪS zonas**

CŪS pakalpojumu zonu grupa	CŪS pakalpojumu zonu skaits grupā	Investīcijas nepieciešamas ārpus esošās CŪS zonas (paplašinātajā CŪS zonā)		
		KOPĀ (teritorijas/ investīcijas, EUR/ papildus iedz., EUR/iedz.)	Pamatotas (teritorijas/ investīcijas, EUR/ papildus iedz., EUR/iedz.)	Nepamatotas (teritorijas/ investīcijas, EUR/ papildus iedz., EUR/iedz.)
CE 100 000 – 10 000	23	12 52 075 801 11 987 4344.36	5 14 173 101 5 347 2650.66	7 37 902 700 6 640 5708.24
CE 10 000 - 2000	50	10 12 717 530 8 105 1569.10	7 10 633 330 7 819 1 359.93	3 2 084 200 286 7287.41

2.7. Teritorijas, kurās ir nepieciešamas investīcijas dzeramā ūdens ieguves, sagatavošanas un padeves iekārtās, t.sk. šo iekārtu rekonstrukcijā

Viens no būtiskākajām CŪS pakalpojumu sniegšanas elementiem, ar salīdzinoši īss iekārtu nolietojuma periods (10-20 gadi iepretim 50 gadiem CŪS tīklu gadījumā) ir iekārtas, būves un mehānismi, kas nodrošina dzeramā ūdens ieguvu (*ūdens ieguves urbumi, to aprīkojums*), sagatavošanu (*ūdens sagatavošanas iekārtas (ŪSI) un to aprīkojums*) un padevi CŪS tīklos (*2.pacēluma sūkņu stacijas (PSS), ūdenstorni, ūdens rezervuāri un to aprīkojums*). Investīcijas šajos un citos CŪS sistēmas elementos plānveidīgi veiktas jau vairāk nekā 20 gadus, gan no valsts un pašvaldību budžeta, kā arī piesaistot finansējumu no ārvalstu finanšu iestādēm un ES fondu līdzekļiem, kā rezultātā kopumā Latvijā ir pieejams kvalitatīvs un normatīvo aktu prasībām atbilstošs dzeramais ūdens, ko lielā mērā apliecina Veselības inspekcijas apkopotā informācija par teritorijām, kurās ir noteiktās pazemināta nekaitīguma un kvalitātes prasības (īpašas normas) dzeramajam ūdenim. 2019. gadā dzeramo ūdeni iedzīvotājiem piegādāja 1279 centralizētās ūdensapgādes sistēmas, no tām īpašas normas noteiktas 46 (3,6%) ūdensapgādes sistēmām. No Veselības inspekcijas sarakstā kopumā iekļautajām 46 ūdensapgādes sistēmām tikai 1 ūdensapgādes sistēma (Krāslavas pilsēta) ir uzskatāma par lielu un arī šajā izvērtējumā apsekotu CŪS sistēmu. Taču arī šajā sistēmā nepieciešamos uzlabojumus ŪSI sistēmā attiecībā uz mangāna piemaisījumu atdalīšanu pakalpojuma sniedzējs ir plānojis veikt par saviem vai pašvaldības budžeta līdzekļiem un 2019.gada septembrī izsludināts attiecīgais iepirkums, taču mangāna atdalīšanai nepieciešamās investīcijas ir būtiski augstākas. Uz ziņojuma sagatavošanas brīdi nav pieejama informācija par šī iepirkuma rezultātiem.

Neskatoties uz iepriekš veiktajām apjomīgajām investīcijām un esošo labo situāciju kvalitatīvu CŪS pakalpojumu nodrošināšanā, daļa sistēmas elementu izvērtējuma laikā apsekotajās teritorijās ir

nolietojušies un ir nepieciešams veikt to rekonstrukciju, pārbūvi vai uzlabošanu, ņemot vērā, gan labākas pieejamās tehnoloģijas, gan nepieciešamību uzlabot CŪS sistēmas energoefektivitātei un atsevišķos gadījumos arī palielināt iekārtu jaudas, lai spētu nodrošināt pieprasījumu pēc kvalitatīva dzeramā ūdens.

Investīcijas dzeramā ūdens ieguves, sagatavošanas un padeves iekārtās, t.sk. investīcijas šo sistēmu rekonstrukcijā ir apkopotas zemāk pievienotajā tabulā 2.7., taču jāņem vērā, ka šo sistēmu atjaunošana primāri būtu veicama par pakalpojuma sniedzēja līdzekļiem, ņemot vērā, ka to nolietojums, pirmsšķietami ir saistīts ar iekārtu dabisko nolietojumu un attiecīgi būtu rekonstruējami par uzkrāto nolietojumu. Zemāk sniegtajā apkopojumā nav iekļautas investīcijas, kas saistītas un nepieciešamas tikai gadījumā, ja tiek veikta CŪS zonas paplašināšana, bet investīciju izmaksas rēķinātas pie esošā CŪS pakalpojumu lietotāja skaita, pieņemot “sliktāko” risinājumu, ka nepieciešamās investīcijas sedz esošie lietotāji. Investīciju apkopojumā nav iekļauta to iekārtu pārbūve vai uzlabošana, kas anketās saistītas tikai ar iekārtu energoefektivitātes uzlabošanu, kas apkopotas atsevišķi.

2.7. tabula

Teritorijas, kurās nepieciešamas investīcijas dzeramā ūdens ieguves, sagatavošanas un padeves sistēmā.

CŪS zonas nosaukums	CŪS pakalpojumu lietotāju skaits (anketas dati)	Investīcijas jaunu objektu izbūvei (anketas dati)		Investīcijas esošo objektu rekonstrukcijai, pārbūvei (anketas dati)		Investīcijas uz 1 CŪS lietotāju (EUR/iedz)
		Objekti	Investīcijas (EUR)	Objekti	Investīcijas (EUR)	
CŪS zonas ar CE >100 000						
Rīga	657 897	Ūdens rezervuārs Zaķumuiža 8000 m3	5 210 000	ŪSS “Daugava” rekonstrukcija – 70 000 m3/dnn	15 234 000	84.39
		Ūdens rezervuārs Baltezerā 14 000 m3	12 160 000	Ozona sistēmas rekonstr.	847 600	
		Jauns savienojošais cauruļvads DN800 – 6 km	20 400 000	Artēzisko urbumu rekonstrukcija – 22 gab.	1 440 000	
		KOPĀ	37 770 000	ŪSS Kleistu iela 11A un Irlavas iela 30 modernizācija	230 000	
				KOPĀ	17 751 600	
CŪS zonas ar CE 100 000 – 10 000						
Cēsis	15 679			3.PSS un ŪSS ūdens rezervuāru (2*1000m3) rekonstrukcija	150 000	9.57
Jelgava	50 907	Pastāvīgie spiediena mērītāji 5 CŪS tīklu punktos	25 000	3.PSS rekonstrukcija	205 000	4.52
Jūrmala	38 411	2.PSS izbūve	1 000 000			72.90
		3 jauni urbumi, 8 urbumu tamponāža	1 800 000			

CŪS zonas nosaukums	CŪS pakalpojumu lietotāju skaits (anketas dati)	Investīcijas jaunu objektu izbūvei (anketas dati)		Investīcijas esošo objektu rekonstrukcijai, pārbūvei (anketas dati)		Investīcijas uz 1 CŪS lietotāju (EUR/iedz)
		Objekti	Investīcijas (EUR)	Objekti	Investīcijas (EUR)	
Krāslava	7 325	ŪSS demanganizācijas nodrošināšanai	175 000			23.89
Mārupe	16 342	Jaunas ŪSS - 1000 m3/dnn un 2.PSS 2 jauni urbumi	350 000 100 000			27.54
Tukums	15 661	3 jauni urbumi	180 000			11.49
Valmiera	24 334	2.PSS izbūve	120 000 KOPĀ: 3 750 000	3 urbumu tamponāža, 2 ūdenstorņu demontāža	35 500 KOPĀ: 35 500	6.39
CŪS zonas ar CE 10 000 – 2 000						
Aizkraukle	7 626	2 urbumu izbūve	60 000			7.87
Babīte	4 980	ŪSS izbūve 250 m³/dnn	300 000			60.24
Balvi	5 737			2 urbumu tamponāža	1 500	0.26
Grobiņa	3 997	2 jaunu urbumu izbūve	50 000			12.51
Jaunpiebalga	568			Urbuma un tā pieslēguma rekonstrukcija	3 500	6.16
Lielvārde	3 219	ŪSS izbūve 35 m³/h; 2 jauni urbumi, 2 urbumu tamponāža	4 000 000 54 000			1259.40
Ludza	7 300	2.PSS izbūve	20 000	ŪSS rekonstrukcija	500 000	71.23
Madona	7 578			7 urbumu tamponāža, 4 ūdenstorņu demontāža	110 500	14.58
Mālpils	1 592			Urbumu un ūdenstorņa rekonstrukcija ŪSS apsaites rekonstrukcija	200 000 100 000	188.44
Pļaviņas	1 589	2.PSS un ūdens rezervuārs 380m3	118 750 43 750			102.27

CŪS zonas nosaukums	CŪS pakalpojumu lietotāju skaits (anketas dati)	Investīcijas jaunu objektu izbūvei (anketas dati)		Investīcijas esošo objektu rekonstrukcijai, pārbūvei (anketas dati)		Investīcijas uz 1 CŪS lietotāju (EUR/iedz.)
		Objekti	Investīcijas (EUR)	Objekti	Investīcijas (EUR)	
		Jauna urbuma izbūve				
Ulbroka	2 604	2.PSS un ŪSS izbūve Dzidriņās	122 000 KOPĀ: 4 768 500		KOPĀ: 915 500	46.85

Kopējais investīciju apjoms, kas būtu nepieciešams esošo CŪS pakalpojumu nodrošināšanas stabilitātei un uzlabošanai ir 65 310 600 EUR no kuriem lielāko daļu jeb 85% veido investīcijas lielākajā CŪS zonā – Rīgā, kur nepieciešamas investīcijas 55 521 600 EUR apmērā jeb 84.39 EUR uz katru CŪS pakalpojumu lietotāju, kas varētu veidot apmēram 0.47 EUR lielu pieaugumu katra lietotāja ikmēneša ūdensapgādes rēķinā 15 gadu garumā, ja minētās investīcijas tiek īstenotas no pakalpojuma sniedzēja līdzekļiem pilnā apmērā.

2.7.1. tabula

Apkopojums pa teritoriju grupām, par investīciju nepieciešamību dzeramā ūdens ieguves, sagatavošanas un padeves sistēmā

CŪS pakalpojumu zonu grupa	CŪS pakalpojumu zonu skaits grupā	Investīcijas nepieciešamas ārpus esošās CŪS zonas (paplašinātajā CŪS zonā)		
		KOPĀ (teritorijas/ investīcijas, EUR/ papildus iedz., EUR/iedz.)	Pamatotas (teritorijas/ investīcijas, EUR/ papildus iedz., EUR/iedz.)	Nepamatotas (teritorijas/ investīcijas, EUR/ papildus iedz., EUR/iedz.)
CE>100 000	1	1 37 770 000 657 897 84,39	1 37 770 000 657 897 84,39	0
CE 100 000 – 10 000	23	7 4 105 000 168 659 24,34	7 4 105 000 168 659 24,34	0
CE 10 000 - 2000	50	11 5 684 000 46 790 121,48	11 5 684 000 46 790 121,48	0

Teritoriju grupā no 100 000 – 10 000 CE, investīcijas ir nepieciešamas 7 no 24 teritorijām 4 105 000 EUR apmērā, bet izmaksas uz vienu esošo CŪS lietotāju svārstās no 4.52 – 72.90 EUR/cilvēku, kas nozīmē, ka 15 gadu periodā ūdensapgādes pakalpojuma izmaksas vienam patērētājam varētu pieaugt no 0.025 EUR/mēnesī līdz 0.41 EUR/mēnesī.

Savukārt mazākajā teritoriju grupā investīcijas esošajā ūdens ieguves, sagatavošanas un piegādes infrastruktūrā ir apzinājušas un anketās norādījuši 11 no 50 grupas CŪS zonām 5 684 000 EUR apmērā. Izmaksas uz vienu esošo CŪS lietotāju svārstās no 0.26 – 188.44 EUR/cilvēku, kas nozīmē, ka 15 gadu periodā ūdensapgādes pakalpojuma izmaksas vienam patērētājam varētu pieaugt no 0.001 EUR/mēnesī līdz 1.05 EUR/mēnesī. Jāņem vērā, ka izvērtējuma autoru vērtējumā Lielvārdes CŪS zonā pieteiktās ŪSS (35 m³/h) izbūves izmaksas 4 000 000 EUR apmēra ir nepamatoti lielas un ņemot vērā līdzīgus risinājumus citās teritorijās visticamāk būtu apmēram 1 000 000 EUR apmērā.

2.8. Teritorijas, kurās ir nepieciešamas investīcijas ūdensapgādes sistēmas tīklu rekonstrukcijai

Uzsākot izvērtējuma izstrādi un iepazīstoties ar situāciju apmeklējamās teritorijās no citiem Pasūtītāja sniegtajiem datiem (investīciju pēc 2014.-2020.gada ES fondu plānošanas perioda nepieciešamības anketas rezultātu apkopojums) pirmsšķietami tika secināts, ka viena no aktuālākajām CŪS jomas investīciju nepieciešamībām arī turpmāk varētu būt esošo CŪS tīklu rekonstrukcija un atjaunošana, kam ir nozīme gan pie pakalpojumu sniegšanas nepārtrauktības nodrošināšanas, pakalpojuma stabilitātes un kvalitātes prasību nodrošināšanas, lai izvairītos no dzeramā ūdens sekundārā piesārņojuma tīklu korozijas ietekmē, gan pie pakalpojuma izmaksu stabilitātes. Arī pēc izvērtējumu ietvaros veiktā apsekojuma teritorijās ar CE virs 2000 un veiktajām investīcijām secināms, ka nepieciešamība pēc CŪS tīklu rekonstrukcijas ir būtiska gan apjoma, gan finansējuma apjoma ziņā. Ņemot vērā, ka jaunu CŪS tīklu izbūve no dažādiem finansējuma avotiem ir veikta, galvenokārt, pēdējo 20 – 25 gadu laikā, tad lielākā daļa no nepieciešamajām investīcijām ir paredzētas vecāku, pirms 1990.gada izbūvētu tīklu nomaiņai un pārbūvei, līdz ar to sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju rīcībā visticamāk ir tikai daļa no nepieciešamā finansējuma, kas uzkrāts par rekonstruējamo tīklu nolietojumu un izmantošanu caur ūdensapgādes tarifa, kurā visticamāk ir iekļauta tikai daļa no tīklu kopējās vērtības. Zemāk pievienotajā tabulā apkopota informācija par CŪS pakalpojumu sniegšanas zonām, kurās sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēji ir norādījuši par nepieciešamību veikt CŪS tīklu rekonstrukciju, investīciju apjomu un izmaksām uz vienu esošo CŪS pakalpojumu lietotāju, pieņemot “sliktāko” scenāriju, ka tīklu rekonstrukcija būtu jāsedz caur esošo CŪS pakalpojumu lietotāju tarifu maksājumiem. Tīklu rekonstrukcijas izmaksās iekļautas arī investīcijas tīklu armatūras, hidrantu, aizbīdņu rekonstrukcijai un maiņai, atzaru un pievadu pārbūvei un citai saistītajai infrastruktūrai.

2.8. tabula

Teritorijas, kurās nepieciešama CŪS tīklu rekonstrukcija

CŪS zonas nosaukums	CŪS pakalpojumu lietotāju skaits (anketas dati)	Investīcijas CŪS tīklu rekonstrukcijai (EUR)	Investīcijas uz 1 CŪS lietotāju (EUR/iedz)	Novērtētais ūdens zudumu apjoms CŪS tīklos (%)
CŪS zonas ar CE >100 000				
Rīga	657 897	81 746 645	124.25	12.12
CŪS zonas ar CE 100 000 – 10 000				

CŪS zonas nosaukums	CŪS pakalpojumu lietotāju skaits (anketas dati)	Investīcijas CŪS tīklu rekonstrukcijai (EUR)	Investīcijas uz 1 CŪS lietotāju (EUR/iedz)	Novērtētais ūdens zudumu apjoms CŪS tīklos (%)
Daugavpils	78 862	4 926 000	62.46	14.50
Cēsis	15 679	2 235 500	142.58	14.00
Dobele	8 968	650 000	72.48	19.00
Jelgava	50 907	17 328 000	340.39	21.40
Jēkabpils	19 943	925 795	46.42	34.00
Jūrmala	34 411	5 500 000	143.19	26.00
Kuldīga	10 197	3 063 587	300.44	13.90
Ķekava- Valdlauči	9 132	1 909 900	209.14	17.36
Liepāja	74 500	8 000 000	107.38	15.00
Mārupe	16 342	114 000	6.98	12.00
Ogre	18 455	2 450 000	132.76	23.50
Olaine	10 594	187 200	17.67	1.20
Rēzekne	29 442	2 000 000	67.93	33.00
Salaspils	18 492	842 220	45.55	10.70
Saldus	10 405	1 200 000	115.33	18.00
Sigulda	12 287	834 000	67.88	16.00
Tukums	15 661	7 207 000	460.19	20.00
Valmiera	24 334	3 250 000	133.56	9.00
Ventspils	36 376	1 337 890	36.78	9.00
KOPĀ grupā		63 961 092	6.98 – 460.19	19.99
CŪS zonas ar CE 10 000 – 2 000				
Aizpute	3 948	200 000	50.66	17.00
Balvi	5 737	139 400	24.30	27.00
Brocēni	2 966	510 000	171.95	13.00
Carnikava	3 153	93 500	29.65	22.00
Dagda	2 030	836 400	412.02	32.00
Gulbene	6 863	1 440 000	209.82	39.00
Iecava	3 659	2 482 000	678.33	0
Ikšķile	2 143	714 000	333.18	32.88
Kandava	2 437	54 000	22.16	28.16
Lielvārde	3 219	68 000	21.12	19.66
Ludza	7 300	900 000	123.29	24.59
Madona	7 578	900 000	118.76	10.70
Mālpils	1 592	2 495 430	1 567.48	29.45
Ozolnieki	2 693	156 060	57.95	12.30
Pļaviņas	1 589	1 411 000	887.98	46.00
Preiļi	6 998	641 240	91.63	0
Priekule	1 867	1 020 000	546.33	18.00
Roja	1 838	314 500	171.11	27.00

CŪS zonas nosaukums	CŪS pakalpojumu lietotāju skaits (anketas dati)	Investīcijas CŪS tīklu rekonstrukcijai (EUR)	Investīcijas uz 1 CŪS lietotāju (EUR/iedz)	Novērtētais ūdens zudumu apjoms CŪS tīklos (%)
Rūjiena	1 104	357 000	323.37	7.40
Saulkrasti	2 335	1 007 760	431.59	28.00
Valka	4 541	1 110 100	244.46	35.90
Varakļāni	1 709	515 100	301.40	31.00
Viljāni	1 982	909 500	458.688	24.00
KOPĀ grupā		17 274 990	21.12 - 1567.48	19.42

Kā redzams tabulā 2.8., tad tuvākajā nākotnē tīklu rekonstrukcijai būtu nepieciešami 162 982 727 EUR, no kuriem ~50% veido CŪS tīklu rekonstrukcija Rīgas pilsētas CŪS zonā, bet ~40% ieguldījumi teritorijās ar CE no 100 000 – 10 000 jeb vidējā lieluma CŪS zonās. Neskatoties uz lielo investīciju apjomu, tai pat laikā jāsecina, ka šādu investīciju izmaksas uz vienu esošo CŪS lietotāju vairumā gadījumu ir zemas un uz 50 gadu tīklu dzīves cikla laiku svārstās no 124.25 EUR/iedzīvotāju Rīgā un 6.98 EUR/iedzīvotāju Mārupē līdz 1567.48 EUR/iedzīvotāju Mālpilī, kas nozīmē, ka minēto investīciju segšanai lietotāja ūdensapgādes tarifs pieaugtu par 0.21 EUR/ mēnesī Rīgā, 0.012 EUR/mēnesī Mārupē un 2.61 EUR/mēnesī Mālpilī, kurā turpmākai tīklu attīstībai investīcijas nav šobrīd nepieciešamas.

Ņemot vērā, ka pēc aptaujas datiem vidējais esošais ūdenssaimniecības maksājumu līmenis pēc plānošanas reģioniem svārstās no 0.76% Rīgas pilsētā, līdz 1.23% Vidzemē, bet CŪS tīklus rekonstrukcijas darbiem apsekojumu laikā pieteiktās investīcijas nepārsniedz ½ no maksimālā investīciju apjoma, ko varētu novirzīt CŪS sistēmas attīstībā un atjaunošanā, secināms, ka visticamāk, lai varētu veikt plānotos tīklu rekonstrukcijas darbus, ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzējiem būtu jārada labvēlīgs un viegli saprotams finansējuma piesaistes mehānisms, kas nodrošinātu pieeju kredītresursiem ar labiem atmaksas un saņemšanas nosacījumiem. Jāvērš uzmanība, ka minētie secinājumi par finansējuma pietiekamību caur pakalpojuma tarifu ir izdarīti balstoties uz plānošanas reģiona esošo un maksimāli pieejamo investīciju apjomu pie 4% maksājuma sliekšņa un vērtējot investīciju apjomu katrā konkrētā teritorijā ir jāņem vērā tās individuālā situācija.

Tāpat būtiski ņemt vērā, ka CŪS tīklu rekonstrukcija samazinās avāriju riskus un bojājumus, kas interviju laikā tika norādīta kā viena no raksturīgākajām problēmām, kas raksturo rekonstruējamo tīklu posmus, kā arī samazinās ūdens zudumus gan avāriju un plīsumu dēļ, gan caur neatklātām vai vēl atklātām nehermētiskām savienojuma vietām, tādējādi veicinot efektīvu dzeramā ūdens kā dabas resursa lietošanu un radīs ietaupījumu tā sagatavošanai nepieciešamo resursu (elektroenerģija, reaģenti utt.) apjomā.

2.9. Teritorijas, kurās nepieciešamas investīcijas ūdensapgādes jomas energoefektivitātes uzlabošanai un klimata ietekmju mazināšanai, ieviešot AER tehnoloģijas

Energoresursi un elektroenerģijas ir viens no būtiskākajiem resursiem, kas ikdienā nepieciešams, lai nodrošinātu ūdenssaimniecības, tai skaitā ūdensapgādes pakalpojumu sniegšanu, līdz ar to arī šī resursa izmaksas ir būtiska CŪS pakalpojumu izmaksu sadaļa, kuras samazināšana ir viens no aspektiem, pie kuriem arī ikdienā strādā pakalpojumu sniedzēji. Kopējais izvērtējumā iekļauto aglomerāciju elektroenerģijas patēriņš CŪS jomā ir vairāk nekā 40 265 MWh, bet saskaņā ar SPRK informatīvo materiālu par ūdensapgādes tarifiem SPRK uzraudzītajās ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanas zonās, laika posmā no 2016. - 2018.gadam elektroenerģija vidēji sastādīja 12% no ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifu izmaksām (ap 0.14 EUR/m³ ūdensapgādes jomā un 0.24 EUR/m³ kanalizācijā), taču apskatot elektroenerģijas daļu katrā atsevišķā CŪS zonā secināms, ka tās īpatsvars ūdensapgādes tarifos svārstās no 6% Rīgā līdz 31% Pļaviņās, kas nozīmē, ka energoefektivitātes līmenis starp pakalpojumu sniedzējiem ir ļoti atšķirīgs.

Taču jāņem vērā, ka CŪS sistēmas energoefektivitātes uzlabošanas kapacitāte ir ierobežota, līdzīgi kā ēku energoefektivitātes (siltināšanas) gadījumā, pastāvīgi veicot uzlabojumus iekārtu un mehānismu energoefektivitātē, var tikt sasniegts stāvoklis, kad uzlabojumi nav iespējami, vai to efekts pret ieguldītajiem finanšu resursiem ir nebūtisks, tāpēc būtu nepieciešams meklēt jaunus, līdz šim maz izmantotus risinājumus, kā kopumā mainīt CŪS un ūdenssaimniecības energoefektivitāti. Viens no šādiem pieejas maiņas veidiem, pēc intervijās sniegtā viedokļa ir atjaunojamo enerģijas resursu (AER) izmantošana elektroenerģijas ražošanai uzņēmumu pašpatēriņa nodrošināšanai. Kā būtisks aspekts šādu tehnoloģiju ieviešanai ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju ražošanas procesā, tika minēta pozitīvā pieredze un efektīvais demonstrācijas process SIA "Liepājas ūdens" notekūdeņu attīrīšanas iekārtās, kurās Emisijas kvotu izolīšanas instrumenta līdzfinansētā projekta *"Pašpatēriņa saules elektrostacijas uzstādīšana notekūdens attīrīšanas iekārtās Liepājā"* ietvaros tika uzstādīta 75kW saules elektrostacija, kas nodrošina elektroenerģijas ražošanu pašpatēriņa vajadzībām. Ņemot vērā, ka arī ūdensapgādes sistēmas darbu daļēji var piemērot enerģijas ražošanas laikam, piemēram attīrīt dzeramo ūdeni pa dienu, un to nogādāt rezervuāros, no kurienes tiek nodrošināta ūdens padeve vakaros un rītos, kad saules enerģijas ražošana ir ar zemu intensitāti, tad AER, īpaši saules enerģijas izmantošana, ir būtiska, lai veicinātu gan AER tehnoloģiju lietošanu, gan samazinātu pakalpojumu sniedzēju izmaksas par energoresursiem. Izvērtējuma autoru ieskatā AER, īpaši saules enerģijas, izmantošana kļūs arvien populārāka, īpaši, ja praksē labus rezultātus uzrādīs arī citur uzstādīti AER risinājumi.

Zemāk tabulā apkopota informācija par CŪS zonām, kuras apsekojuma laikā bija identificējušas nepieciešamību pēc investīcijām energoefektivitātes jomā, tai skaitā AER tehnoloģiju uzstādīšanu. Jāņem vērā, ka zemāk uzrādītas tikai investīcijas, kas primāri vērstas uz energoefektivitāti un AER izmantošanu, tai pašā laikā apzinoties, ka arī iepriekšējās nodaļās norādītās iekārtu rekonstrukcija un tīklu rekonstrukcijas izmaksas atstās pozitīvu ietekmi uz CŪS jomas energoefektivitāti. Izvērtējuma ietvaros gan nebija iespējams novērtēt plānoto investīciju ietekmi (samazinājumu %) uz kopējo sistēmas elektroenerģijas patēriņu vai izmaksu efektivitāti (izmaksas uz 1 ietaupīto kWh), jo šāda novērtējuma veikšanai nepieciešams veikt pilnu sistēmas un plānoto pasākumu energoauditu, taču šis apkopojums ļauj izdarīt secinājumus par nepieciešamo ieguldījumu apmēru un ieguldījumu virzieniem.

2.9. tabula

Teritorijas, kurās apzinātas investīcijas energoefektivitātes uzlabošanai

CŪS zonas nosaukums	CŪS pakalpojumu lietotāju skaits (anketas dati)	Investīciju apraksts (anketas dati)	Investīcijas energoefektivitātes uzlabošanai (EUR)	Investīcijas uz 1 CŪS lietotāju (EUR/iedz)
CŪS zonas ar CE >100 000				
CŪS zonas ar CE 100 000 – 10 000				
Cēsis	15 679	Saules elektrostacija 90kW pie ŪSS	90 000	7.02
		Saules elektrostacija 20kW pie 3.PSS	20 000	
Daugavpils	78 862	Ūdensgūtnes "Ziemeļi", t.sk. urbumu energoefekt.	207 500	3.22
		2.PSS energoefekt.	46 500	
Dobele	8 968	ŪSS energoefekt. uzlabošana	120 000	16.73
		Saules elektrostacija 90kW pie ŪSS	30 000	
Jelgava	50 907	ŪSS energoefekt. uzlabošana	100 000	1.96
Jūrmala	38 411	ŪSS un urbumu (10 frekvenču pārveidotāji) energoefekt. uzlabošana	53 000	1.38
Kuldīga	10 197	ŪSS un 2.PSS energoefekt. uzlabošana	50 000	4.90
Liepāja	74 500	ŪSS energoefekt. uzlabošana	500 000	16.11
		2.PSS energoefekt. uzlabošana	300 000	
		ŪSS saules elektrostacija	100 000	
			300 000	

CŪS zonas nosaukums	CŪS pakalpojumu lietotāju skaits (anketas dati)	Investīciju apraksts (anketas dati)	Investīcijas energoefektivitāte s uzlabošanai (EUR)	Investīcijas uz 1 CŪS lietotāju (EUR/iedz)
		2.PSS saules elektrostacija		
Limbaži	6 599	2.PSS frekvenču pārveidotāju uzstādīšana	20 000	3.03
Salaspils	18 492	ŪSS saules elektrostacija	56 800	3.07
Sigulda	12 287	4 urbumu energoefektivitātes uzlabošana	120 000	9.77
Valmiera	24 334	ŪSS energoefekt. uzlabošana	350 000	14.38
KOPĀ grupā			2 463 800	1.38 - 16.73
CŪS zonas ar CE 10 000 – 2 000				
Aizpute	3 948	CŪS sistēmas automātika	50 000	12.66
Brocēni	2 966	ŪSS saules elektrostacija	20 000	6.74
Priekule	1 867	ŪSS energoefekt. uzlabošana, modernizācija	30 000	16.07
Rūjiena	1 104	ŪSS saules elektrostacija	52 000	47.10
Salacgrīva	2 175	ŪSS energoefekt. uzlabošana	70 000	32.18
Varakļāni	1 709	ŪSS saules elektrostacija – 30kW	30 000	17.55
KOPĀ grupā			252 000	6.74 – 47.10

Kā redzams tabulā 2.9. iekļautajā apkopojumā par investīcijām energoefektivitātes uzlabošanā un AER tehnoloģiju ieviešanā ūdensapgādes jomā, tad pieteikto investīciju apmērs, salīdzinot ar citām CŪS jomā nepieciešamajām investīcijām, ir neliels un arī pieteikto investīciju projektu apmērs ir salīdzinoši mazs, kas lielā mērā saistāms ar iepriekš minēto, ka energoresursu taupīšana ir ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju ikdienas darbu mērķis, un šobrīd lielākā daļa plānoto darbu ir atsevišķu iekārtu, ražošanas procesa posmu vai komplektu energoefektivitātes uzlabošana, kuru veikšanu vēl līdz šim nav izdevies realizēt. 7 no 17 CŪS zonām pakalpojuma sniedzēji ir norādījuši uz vēlmi uzstādīt AER (saules) ražošanas

jaudas pie ŪSS un 2.PSS iekārtām, tādējādi samazinot izmaksas par elektroenerģiju ražošanas procesā, kas uzskatāms par labu rādītāju, ņemot vērā, ka līdz šim tikai atsevišķos gadījumos šādas iekārtas ir uzstādītas un ūdenssaimniecības nozarē šādas investīcijas līdz šim nav bijušas populāras. Lai veicinātu šādu investīciju popularitāti un nodrošinātu ātrāku to atmaksāšanos, kā arī iedrošinātu pakalpojumu sniedzējus šādas investīcijas apsvērt, būtu nepieciešams papildus publiskā finansējuma atbalsts caur finansējuma programmām klimata un energoefektivitātes mērķu sasniegšanai, īpaši ņemot vērā, ka ūdensapgādes un arī kanalizācijas jomas var efektīvi izmantot saražoto elektroenerģiju tieši tajā laikā, kad tā tiek ražota (dienā) un nav nepieciešama enerģijas uzkrāšana vai neto norēķinu sistēmas izmantošana.

2.10. Investīcijas CŪS sistēmās, kurās noteiktas īpašās dzeramā ūdens kvalitātes prasības

Kā jau aprakstīts šīs ziņojuma 1.5. sadaļā ar Veselības inspekcijas lēmumu uz 07.04.2020. Latvijā ir 46 CŪS sistēmas, kurās tīklā ievadītā dzeramā ūdens kvalitāte neatbilst dzeramā ūdens obligātās nekaitīguma un kvalitātes prasībām, un tām ir noteiktas īpašās normas jeb jeb pazeminātās nekaitīguma vai kvalitātes prasības. Īpašās normas pārsvarā noteiktas dzelzs piemaisījumiem (norma < 0.2 mg/l), kuru palielināts apjoms novērtēts 24 CŪS sistēmās (no 0.4 – 3.7 mg/l), un duļķainība, smarža un garša, kas fiksēta 36 sistēmās un visbiežāk ir kopā ar dzelzs un amonija (norma 0.5 mg/l) pārsniegumu dzeramajā ūdenī. 6 gadījumos fiksēts arī paaugstināts (no 0.07-0.26 mg/l) mangāna (norma <0.05 mg/l) saturs, bet 4 ūdensapgādes sistēmās paaugstināta sulfātu koncentrācija no 321-478 mg/l (norma <250 mg/l). No Veselības inspekcijas apkopotajiem datiem secināms, ka lielāko daļu neatbilstības (dzelzs, duļķainība, smarža, garša un amonijs) būtu novēršamas ar salīdzinoši nelielām papildus investīcijām dzeramā ūdens sagatavošanas iekārtās (papildus ūdens aerācija un filtrācija), taču sarežģītākas un būtiski lielākas investīcijas ir nepieciešamas sulfātu un mangāna samazināšanai, kur tehnoloģiskie risinājumi (reversās osmozes iekārtas) nav tik vienkārši kā dzelzs piemaisījumu samazināšanai. Pētījuma ietvaros nav apsektas visas CŪS sistēmas, kurās noteiktas pazeminātās kvalitātes prasības, taču apkopojot Veselības inspekcijas apkopojumā norādīto informāciju par izmaksām, kas nepieciešamas dzeramā ūdens kvalitātes nodrošināšanai un ekstrapolējot datus uz līdzīgām sistēmām ar līdzīgu īpašo normu apjomu, kā arī ņemot vērā citu ūdenssaimniecības attīstību projektu rezultātus un 2018.gadā SIA "Oxford Research Baltics" veiktā pētījuma "Noslēguma ziņojums "ES fondu ieguldījumu izvērtēšana vides pasākumu atbalstam 2007.–2013. gada plānošanas periodā un šo ieguldījumu ietekmes noteikšana"" datus, secināts, ka aptuvenais investīciju apjoms, kas nepieciešams, lai nodrošinātu atbilstošu dzeramā ūdens kvalitāti teritorijās, kurās uz šī pētījuma izstrādes brīdi ir noteiktas īpašās kvalitātes normas, ir 3,65 miljoni EUR. Jāņem vērā, ka precīzas izmaksas var noteikt tikai katrā konkrētā vietā, ņemot vērā gan esošas infrastruktūras stāvokli, gan tehnoloģiskos risinājumus, kas katrā no vietām ir piemērotākie un efektīvākie. Kā jau minēts 1.4.nodaļā – nepieciešamo investīciju apjoms lielākajā daļā CŪS sistēmu nav liels un visi dzeramā ūdens piegādātāji ir plānojuši veikt praktiskus soļus situācijas uzlabošanā, līdz ar to būtu nepieciešama aktīvāka Veselības inspekcijas iesaiste plānoto risinājumu ieviešanas kontrolē, nevis papildus publiskā finansējuma piesaiste no valsts budžeta vai ārvalstu finanšu palīdzības.

2.10.tabula

Investīciju novērtējums ūdensapgādes sistēmām, kurās piemērotas īpašās

dzeramā ūdens kvalitātes normas

Ūdensapgādes sistēmas kategorija	Būtiskākās neatbilstības	Aptuvenās izmaksas
Sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēja sistēma aglomerācijās lielākās par 2000 iedzīvotāju (<u>1 sistēma</u>)	Mangāns: 0.14 mg/l	170 000 EUR – pašvaldības dati anketēšanas laikā, plānotais ieviešanas termiņš 31.12.2020. Plānota atdzelžošanas stacijas pārbūve Rīgas ielā 165.
Sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēja sistēma aglomerācijās mazākās par 2000 iedzīvotāju (<u>32 sistēmas</u>)	Dzelzs: 0.4 – 3.2 mg/l; Duļķainība, smarža, garša; Amonijs: 0.54 – 1.5 mg/l (11 sistēmas) Mangāns: 0.07 – 0.08 mg/l (4 sistēmas); Sulfāti: 326 mg/l (1 sistēma)	1 132 130 EUR – izmaksas ņemot vērā 2018.gadā SIA "Oxford Research Baltics" veiktā pētījuma aprēķinus, kas ir augstāki par pašu sistēmu apkalpotāju novērtējumu par nepieciešamajām investīcijām, bet kas raksturo kopējo maksimālo investīciju apmēru.
Valsts vai pašvaldības iestādes vai komersanta īpašumā esoša ūdensapgādes sistēma (<u>4 sistēmas</u>)	Dzelzs: 0.9 – 2.0 mg/l; Duļķainība, smarža, garša; Sulfāti: 478 mg/l (1 sistēma)	2 125 000 EUR – no tiem 2 000 000 Valmieras cietuma, tai skaitā ūdensapgādes sistēmas uzlabošanai, par ko 31.07.2019. noslēgts līgums ar SIA "Abora".
Komersanta īpašumā esoša ūdensapgādes sistēma (<u>9 sistēmas</u>)	Dzelzs: 0.9 – 3.7 mg/l; Duļķainība, smarža, garša; Mangāns: 0.26 mg/l Sulfāti: 321 - 423 mg/l (2 sistēmas)	220 000 EUR – 3 no 9 sistēmām un 2 no tām ar sulfātu pārsniegumu nesniedz dzeramā ūdens piegādes pakalpojumu iedzīvotājiem, līdz ar būtiskās investīcijas sulfātu atdalīšanai var tikt atliktas, darbinieku vajadzībām dzeramo ūdeni turpinot nodrošināt ar dzeramā ūdens piegādi. Četrās SIA Lutriņi apsaimniekotajās sistēmās Veselības inspekcijas apkopojumā nav sniegta informācija nedz par korektīvo darbību izpildes laiku, nedz plānoto pasākumu izmaksām, līdz ar to visticamāk korektīvie pasākumi netiks īstenoti tuvākajā laikā.

3. NODAĻA: INVESTĪCIJU IEGULDĪJUMU NOVĒRTĒŠANA UN PRIORITIZĀCIJA

Darbu izpildes gaitā ir konstatēts, ka ūdenssaimniecības uzņēmumi izmanto vairākus ieguldījumu finansēšanas mehānismus, tomēr atšķirīgi ieguldījumu veidi rada atšķirīgu rezultātu. Dzeramā ūdensapgādes tīklu paplašināšanā parasti tiek ieguldīts aizņemts finansējums vai pašvaldības ieguldījums

uzņēmuma pamatkapitālā. Esošo sistēmu rekonstrukcijai nepieciešamie līdzekļi tiek rasti uzņēmuma iekšienē no uzņēmuma ieņemtajiem līdzekļiem par pakalpojuma sniegšanu.

Dzeramā ūdens kvalitāti un apgādes tīklu attīstību pozitīvi ietekmētu iespēja aizņemties finansējumu uz labvēlīgiem nosacījumiem bez pašvaldības galvojuma. Komerbankās tas nav iespējams, jo tas var novest pie slēptas uzņēmumu privatizācijas, līdz ar to labākie finansēšanas mehānismi būtu izmantojot dažādus Valsts fondus.

3.1. Iespējamie ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju finanšu avoti

ES un valsts budžeta ieguldījums dāvinājuma (granta) veidā. Tas ir lielākais finanšu avots pēdējo 20 gadu laikā, ar kura palīdzību ir veikti visi nozīmīgākie ieguldījumi dzeramā ūdensapgādes un sagatavošanas jomā. Finanšu avots ir bijis neatsverams ieguldījums, lai sasniegtu Direktīvas Nr. 98/83/EC noteiktos mērķus. Tomēr no 2014.gada finansējums grantu veidā CŪS attīstībai nav pieejams.

ES un valsts budžeta ieguldījums aizdevuma veidā. Ūdenssaimniecības uzņēmumiem ir bijusi iespēja aizņemties investīciju ieguldījumiem nepieciešamo finansējumu piesaistot Eiropas rekonstrukcijas un attīstības bankas (ERAB) vai Eiropas investīciju bankas (EIB) kredītlīdzekļus, bet tos izmantoja tikai retais - pārsvarā lieli ūdenssaimniecības uzņēmumi. Iemesli, galvenokārt, bija saistīts ar finansējuma piešķiršanas nosacījumiem par liela apjoma aizņēmumu piešķiršanu (EIB minimālais aizņēmuma apjoms – 25 milj.EUR), ar plašām grantu finansējumu iespējām Kohēzijas fonda ietvaros un mazāku uzņēmumu nepietiekamo kredīspēju. Šāda veida finanšu avots ir piemērots ūdenssaimniecības uzņēmumu attīstībai un būtu izmantojams plašāk. Iespējams vienu lielu aizņēmumu uz labvēlīgiem nosacījumiem varētu uzņemt kāda valsts organizācija (piemēram, Vides aizsardzības fonds, Vides investīciju fonds, Altum), kas to mazāku projektu veidā, piešķirtu dažādiem ūdenssaimniecības uzņēmumiem. Tas būtu būtisks atbalsts nozarei, sniedzot iespēju komersantiem “pa tiešo” pieteikties finansējuma saņemšanai, nevis kā esošajā situācijā, saņemot pašvaldību sniegtās garantijas galvojuma veidā, kas ir būtisks ierobežojošs faktors.

Pašvaldību ieguldījumi ūdenssaimniecības uzņēmumu pamatkapitālā – ir bieži izmantots finanšu avots ūdenssaimniecības uzņēmumos papildus vajadzību nodrošināšanā. Šāds risinājums tiek izmantots arī, lai ūdenssaimniecības uzņēmumiem nodrošinātu līdzfinansējumu ES līdzfinansētu projektu realizācijā, tomēr papildus šāds risinājums tiek izmantots, lai atrisinātu vietēja rakstura lielākas problēmas. Pašam ūdenssaimniecības uzņēmumam bieži nepietiek līdzekļu, lai atrisinātu ārkārtas CKS problēmas vai tīklu paplašināšanas vai rekonstrukcijas darbus pašvaldības ielu vai ceļu tīkla sakārtošanas programmas ietvaros. Lai atrisinātu līdzekļu iztrūkumu ūdenssaimniecības uzņēmumā pašvaldības iepludina papildus līdzekļus uzņēmumā palielinot to pamatkapitālu ar konkrētu ieguldījuma mērķi. Papildus ūdenssaimniecības uzņēmumos iepludināto līdzekļu apjoms ir atšķirīgs. Ja finansējums ir nepieciešams neliels 10 – 30 tk. EUR, tas tiek piešķirts no pašvaldības līdzekļiem, bet, ja finansējums ir nepieciešams lielāks 50 – 500 tk EUR, pašvaldība sniedz galvojumu kredītresursu piesaistīšanai.

Šis ir labāks finanšu līdzekļu piesaistes veids no ūdenssaimniecības uzņēmumu perspektīvas, jo ieguldītos līdzekļus notekūdeņu sistēmā ir iespējams iekļaut notekūdeņu tarifā un nodrošināt lielāku līdzekļu apriti

un uzņēmuma stabilitāti ilgtermiņā. Jo mazāka pašvaldība, jo šāds risinājums tiek izmantots biežāk, tomēr nākotnes perspektīvā lietderīgāks būtu iepriekšminētais ES fondu aizdevumu instruments.

Ūdenssaimniecības uzņēmumu piesaistīti kredītiestāžu aizdevumi. Atsevišķi ūdenssaimniecības uzņēmumi vadītāji un īpašnieki (pašvaldību vadītāji) nebaidās piesaistīt komercaizdevēju kredītlīdzekļus uzņēmuma darbības attīstībā veicot dažādas ekonomiski pamatotas investīcijas ar ātrāku vai lēnāku ieguldījumu atmaksāšanās termiņu. Papildus kredītsaistību līdzekļi nodrošina lielāku uzņēmuma apgrozījumu un izmaksu efektivitāti. Komercbankas detalizēti izvērtē ieguldījumu pamatojumu un palīdz uzņēmumiem rast efektīvāko ieguldījumu veidu.

Šis ir labs ieguldījumu veids, jo ieguldītos līdzekļus pilnā apjomā ir iespējams iekļaut tarifā. Šādu finanšu piesaisti realizē tikai lielākie un spēcīgākie ūdenssaimniecības uzņēmumi Latvijā. Mazākos kredītiestādes nefinansē. Iespējams, ka ar ES līdzfinansējumu uzcelto lielo iekārtu rekonstrukcijā nepieciešamie finanšu resursi būs jāiegūst tieši komercbanku aizdevumu veidā. Tas nozīmē, ka patērētājiem ir sagaidāms tarifa pieaugums.

Pašvaldību izstrādāti atbalsta finanšu instrumenti. Ar vien vairāk pašvaldību ir izstrādājušas teritoriju saistošos noteikumus mājāsaimniecību atbalstam, izveidojot pievienojumus pie centralizētiem dzeramā ūdensapgādes tīkliem. Pašvaldībās, kur līdzfinansējuma iegūšanas process ir vienkāršs un saprotams tas ir izrādījies ļoti populārs. Ir gadījumu, kad pašvaldībai pietrūkst novirzītie līdzekļi šāda atbalsta sniegšanā. Šis ir ļoti labs finanšu mehānisms, kas veicina arī ūdenssaimniecības uzņēmumu attīstību pieslēdzoties ar vien jauniem patērētājiem. Ieguldījumu veidam atsevišķās pašvaldībās ir dažādas variācijas, bet visos gadījumos mērķis ir nodrošināt notekūdeņu savākšanas tīkla “pēdējā metra” izbūvi līdz CŪS tīkliem.

Energoefektivitātes ieguldījumi un/vai ieguldījumu AER izmantošanā. Ir atsevišķs finansējuma piešķiršanas veids. Valsts ir izvirzījusi finanšu ieguldījumu organizāciju Altum par galveno organizāciju, kas piešķir līdzekļus energoefektivitātes pasākumu realizācijai. Šobrīd tie ir vairāk virzīti uz daudzdzīvokļu mājām, kā arī sabiedrisko ēku (skolu, bērnu dārzu, bibliotēku u.c.) energoefektivitātes paaugstināšanu un ūdenssaimniecības uzņēmumiem šāds finansējums netiek piešķirts. Bet siltināšana nav galvenais enerģijas samazināšanas veids ūdenssaimniecības sektorā.

Arī atjaunojamo energoresursu lielākai izmantošanai un iekļaušanai elektrības ražošanas – patēriņa procesā kādreiz ir bijis pieejams papildus atbalsta finansējums, kas šobrīd vairs nav. Esošā situācija liecina, ka investīcijas AER izmantošanā (saules paneļi) atmaksājas vidēji 9 – 13 gadu laikā. Atsevišķos gadījumos šādas investīcijas ūdenssaimniecības uzņēmumiem varētu būtiekami interesantas un labprāt tiktu izmantotas.

Lai noteiktu atbilstošu finanšu avotu investīciju ieguldījumu virzienam, jāņem vērā iepriekš norādītie potenciālie finanšu avoti un to ieguldījumu veidi.

Uzkrātie finanšu resursi palielinot lietotājiem piemērojamo maksu. SIA “IsMade” veiktajā pētījumā “Notekūdeņu apsaimniekošanas investīciju plāns 2021. – 2027.gads ” (2020.g.) sagatavošanu fiksēja ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju noteiktos pakalpojumu sniegšanas tarifus saistībā ar dzeramā ūdens piegādi un notekūdeņu savākšanu. Ņemot vērā patēriņa apjomu tika konstatēts, ka vidējie

mājsaimniecību izdevumi par dzeramā ūdens piegādi un notekūdeņu novadīšanu sastāda 1,1% no vidējiem mājsaimniecību kopējiem izdevumiem. EK rekomendācijas nosaka, ka ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanas maksai nevajadzētu pārsniegtu 4% robežu. Tas nozīmē, ka Latvijā būtu iespējams palielināt ar ūdenssaimniecības pakalpojuma sniegšanu saistīto maksu trīs reizes, joprojām ievērojot EK rekomendācijas. Šādam pakalpojuma sniegšanas tarifa līmenim nevajadzētu radīt būtisku debitoru parāda pieaugumu, bet tas radītu būtisku finanšu resursu pieaugumu ūdenssaimniecības uzņēmumiem, kas ļautu pilnvērtīgi uzturēt un pilnveidot sniegto ūdenssaimniecības pakalpojumu. Atbilstoši spēkā esošai likumdošanai ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifus lielajiem ūdenssaimniecības uzņēmumiem apstiprina SPRK. SPRK ir sagatavojis tarifa noteikšanas metodiku, kas ietver ūdenssaimniecības uzņēmumu esošās pakalpojuma sniegšanas izmaksas. Pieredze rāda, ka, ievērojot SPRK tarifu noteikšanas metodiku, tarifs tiek noteikts tādā līmenī, ka ūdenssaimniecības uzņēmumiem pietrūkst līdzekļu tiem paredzēto funkciju realizācijai. Papildus, ļoti zems tarifs veicina nelietderīgu un nepārdomātu resursa – tīra dzeramā ūdens, izlietojumu. Zema pakalpojuma maksa neveicina patērētāja vēlmi taupīt resursu.

Aktivitātēs, kas saistītas ar jaunu ūdensapgādes tīklu izbūvi, esošo tīklu rekonstrukciju, dzeramā ūdens ieguvu un sagatavošanu, un dzeramā ūdens uzglabāšanu un padevi ieteicams izmantot lētāko pieejamo finanšu resursu. Ja plānotie darbi nav pārāk lieli un dārgi, tad atbilstošākais finansējums ir ūdenssaimniecības uzņēmumu pašu ieguldījums no pakalpojuma sniegšanas gaitā saņemtajiem ienākumiem. Ja pašu ieņēmumi ir pārāk mazi, bet pašvaldība tos ir atzinuši par ļoti svarīgiem visiem pašvaldības iedzīvotājiem, ir iespējams piesaistīt finansējumu pašvaldību ieguldījumu veidā, kad pašvaldība palielina ūdenssaimniecības uzņēmumu pamatkapitālu ar konkrētu mērķi. Cits finanšu piesaistes risinājums ir ūdenssaimniecība uzņēmumam ņemt aizņēmumu. Labākās aizņemšanās iespējas uzņēmumiem nodrošina Valsts kase, bet diemžēl Valsts politika bieži vien neparedz šādu aizņēmumu izsniegšanu, kā rezultātā Valsts kasē saņemt aizņēmumu nemaz nav iespējams. Papildus, lai saņemtu aizņēmumu Valsts kasē, ir jānodrošina pašvaldības galvojums aizņēmuma apjomā, kā rezultātā tiek palielināts pašvaldības kopējais sastību apjoms, kas nedrīkst pārsniegt 20%. Tā kā darbības dzeramā ūdensapgādē nav pašvaldības vienīgais un primārais aizņemšanās mērķis, bieži vien šādu galvojumu nav iespējams saņemt. Citas aizņemšanās iespējas pastāv finansējumu piesaistīt no komercbankām, bet arī šajā gadījumā ir nepieciešams pašvaldības galvojums vai vismas kapitāldaļu turētāja saskaņojums par kredītsaistību uzsākšanu. Ūdenssaimniecības uzņēmumiem interesants risinājums varētu būt valsts garantēti aizņēmumi Valsts izveidotos investīciju fondos, kas paredzēti infrastruktūras attīstībai, t.sk. dzeramā ūdensapgāde un notekūdeņu savākšana.

3.2. Investīciju ieguldījumu prioritizācija

Pētījuma gaitā tika identificēti 6 ieguldījumu virzieni dzeramā ūdens kvalitātes un apgādes pakalpojumu nodrošināšanā. Izvirzītos investīciju ieguldījumu virzienus ir iespējams prioritizēt, lai noteiktu ieguldījumu virzienus ar agustāku investīciju prioritāti. Investīciju ieguldījumu virzienu prioritizācija tiek balstīta uz normatīvo aktu (skat. 1.nodaļu) mērķu sasniegšanu, tas nozīmē, ka investīciju virzieni, kas nodrošina tiešu

normatīvo aktu atbilstību ir ar augstāku prioritizācijas pakāpi, bet investīciju virzieni, kas pastarpināti nodrošina normatīvo aktu atbilstību, ar zemāku prioritizācijas pakāpi.

Veicot investīciju ieguldījumu virzienu novērtēšanu atbilstoši augstāk sniegtajam aprakstam ir veikta sekojoša to prioritizācija:

3.1.tabula

Investīciju ieguldījumu virzienu prioritizācija

Investīciju ieguldījumu virziens	Prioritāte	Summa (EUR)	Atbilstošākais finanšu avots
<i>Ūdensapgādes tīklu paplašināšana</i>	2	132 623 308	ES un valsts budžeta ieguldījums aizdevuma veidā; Ūdenssaimniecības uzņēmumu piesaistīti kredītiestāžu aizdevumi.
<i>Ūdensapgādes tīklu rekonstrukcija</i>	3	168 282 337	ES un valsts budžeta ieguldījums aizdevuma veidā; Ūdenssaimniecības uzņēmumu piesaistīti kredītiestāžu aizdevumi.
<i>Dzeramā ūdens ieguve un sagatavošana</i>	1	47 035 700	ES un valsts budžeta ieguldījums dāvinājuma (granta) veidā; Pašvaldību ieguldījumi ūdenssaimniecības uzņēmumu pamatkapitālā;
<i>Dzeramā ūdens uzglabāšana un padeve</i>	1		Ūdenssaimniecības uzņēmumu piesaistīti kredītiestāžu aizdevumi; Uzkrātie finanšu resursi.
<i>Energoefektivitātes pasākumi ūdensapgādes sistēmā</i>	4	2 720 800	Ūdenssaimniecības uzņēmumu piesaistīti kredītiestāžu aizdevumi; Energoefektivitātes ieguldījumi un/vai ieguldījumu AER izmantošanā; Uzkrātie finanšu resursi.

Pirmās prioritātes investīcijas ir investīcijas, kas paredzētas dzeramā ūdens ieguvei, sagatavošanai, uzglabāšanai un padevei. Šie ieguldījumu virzieni tieši izpilda un nodrošina direktīvu prasību ievērošanu. Šie ieguldījumi ir ikvienas dzeramā ūdensapgādes sistēmas pamatā. Tie paredz ne tikai normatīvu prasībām atbilstoša dzeramā ūdens padošanu sistēmā, bet nodrošina nepieciešamās dzeramā ūdens spiediena prasības un rezerves. 14 ūdenssaimniecības uzņēmumi ir identificējuši nepieciešamās papildus investīcijas dzeramā ūdens ieguves, sagatavošanas, uzglabāšanas un padeves vajadzību nodrošinai par kopējo summu 47 035 700 EUR apjomā.

Otrā prioritāte ir dzeramā ūdensapgādes tīklu paplašināšana. Šī aktivitāte ne tikai nodrošina lielākam iedzīvotāju skaitam iespēju saņemt tīru dzeramo ūdeni, bet tas veicina arī ugunsdrošību. Atbilstoši Latvijas

būvnormatīviem, veicot dzeramā ūdensapgādes tīklu paplašināšanu ir jāņem vērā ugunsdzēsības prasības. Tās vienmēr ir lielākas salīdzinājumā ar patērētājiem nepieciešamo, tāpēc pieaug ar būvdarbiem saistītās izmaksas. Bet neskatoties uz šo apgrūtinājumu, dzeramā ūdensapgādes tīklu paplašināšana gan notekūdeņu aglomerācijas iekšienē, gan ārpus notekūdeņu aglomerācijas zonas ir otrās prioritātes investīcijas. Kopā 52 ūdenssaimniecības uzņēmumi ir norādījuši nepieciešamas investīcijas dzeramā ūdensapgādes tīklu paplašināšanā par kopējo summu 132 623 308 EUR.

Trešā prioritāte ir esošo dzeramā ūdensapgādes tīklu rekonstrukcija. Šī aktivitāte ir nepieciešama, lai nodrošinātu stabilus un drošus dzeramā ūdensapgādes pakalpojumus, kā arī, lai aizstātu vecos dzeramā ūdensapgādes tīklus, kas bieži ir izbūvēti no mūsdienu prasībām neatbilstoša materiāla (azbesta, šifera, metāla). Papildus dzeramā ūdensapgādes tīklu rekonstrukcija ir nepieciešama, lai nodrošinātu atbilstoša dzeramā ūdens daudzumu teritorijās, kurās ir būtiski palielinājies pieprasījums pēc ūdens, kā rezultātā esošie dzeramā ūdensapgādes cauruļvadi ir kļuvuši par maziem. Kopumā 45 uzņēmumi ir norādījuši nepieciešamas investīcijas dzeramā ūdensapgādes tīklu rekonstrukcijā par kopējo summu 180 020 182 EUR.

Ka zemākā prioritāte ir norādāma energoefektivitāte, jo šis ieguldījumu virziens tieši neietekmē 1.nodaļā aprakstīto normatīvo aktu izpildi un mērķu sasniegšanu. Toties energoefektivitāte ir ES iniciatīva klimatneitrālas ekonomikas izveidošanā, samazinot enerģijas patēriņa visās jomās, bet nepieciešamo enerģiju iegūt tikai no atjaunojamiem energoresursiem. Dzeramā ūdensapgādes un nodrošināšanas jomā šāda energoefektivitāte ir augsts potenciāls, jo enerģijas patēriņa cikls sakrīt ar enerģijas ražošanas ciklu. 19 ūdenssaimniecības uzņēmumi ir norādījuši nepieciešamās investīcijas energoefektīvos pasākumos par kopējo summu 2 720 800 EUR. Uzņēmumu skaits un norādītais investīciju apjoms ir salīdzinoši mazs. Tas ir saistīts ar to, ka ne visi uzņēmumi ir nopietni domājuši šo ieguldījumu virzienā. Kopumā šī ieguldījuma virziena potenciāls ir daudz augstākās un kopējās ekonomiski pamatotās investīcijas energoefektivitātes pasākumu realizācijā varētu būt 10 reizes vairāk.